

Biuletyn Prawa Karnego nr 1/06

29 grudnia 2005 r. – 9 stycznia 2006 r.

Biuletyn Prawa Karnego jest opracowywany przez Zespół Prawa Karnego, Wojskowego i Europejskiego Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego. Jego celem jest dostarczenie bieżącej informacji z zakresu szeroko rozumianego prawa karnego. Biuletyn dzieli się na następujące działy:

1. Orzecznictwo Izby Karnej i Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

W tym dziale prezentowane jest bieżące orzecznictwo obu izb Sądu Najwyższego z okresu bezpośrednio poprzedzającego ukazanie się kolejnego numeru biuletynu. Założeniem tego działu jest omówienie wszystkich orzeczeń w sprawach karnych wydawanych przez Sąd Najwyższy, w których dołączono pisemne uzasadnienie. Dział ten zawierać będzie także informacje o pytaniach prawnych, jakie wpłynęły do Sądu Najwyższego oraz przedstawiać omówienie bieżących spraw znajdujących się na wokuandzie SN.

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

W dziale tym zamieszone będą bieżące informacje o sprawach rozpoznawanych w Trybunale Konstytucyjnym związanych z prawem karnym, jak również o wydanych przez Trybunał Konstytucyjnych orzeczeniach.

3. Legislacja

Dział ten poświęcony jest informacji o uchwalonych i wchodzących w życie aktach normatywnych z zakresu prawa karnego, a także o pracach legislacyjnych rządu i parlamentu. Prezentowane będą zarówno projekty aktów normatywnych jak i informacje umożliwiające zapoznanie się z przebiegiem dyskusji wokół tych projektów. W dziale tym przedstawiane będą opinie sporządzane przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego a także projekty przygotowywane przez to gremium.

4. Analizy

W dziale Analiz publikowane będą opracowania i analizy z zakresu stosowania prawa karnego przygotowywane przez Biuro Studiów i Analiz SN oraz asystentów Izby Karnej i Izby Wojskowej SN.

5. Informacja Międzynarodowa

W dziale Informacji Międzynarodowej zamieszczane będą aktualne informacje dotyczące działalności legislacyjnej i orzeczniczej organów i trybunałów międzynarodowych, a także informacje o obowiązujących aktach prawa międzynarodowego odnoszących się do prawa karnego. W tej części Biuletynu prezentowane będą także bieżące informacje o działaniach podejmowanych w ramach Unii Europejskiej mających związek z prawem karnym.

Zarówno bieżący jak i poprzednie numery Biuletynu są umieszczone na stronie www Sądu Najwyższego (www.sn.pl).

Zespół przygotowujący Biuletyn będzie wdzięczny za wszelkie uwagi, które pomogą udoskonalić formę przekazywanych informacji.

UWAGA:

1. Minister Sprawiedliwości przedstawił Projekt ustawy wprowadzającej do kodeksu karnego instytucję chuligańskiego charakteru czynu zabronionego oraz tryb przyśpieszony.

Tekst projektu ustawy wraz z uzasadnieniem oraz projektami rozporządzeń znajduje się w załączniku przesłanym wraz z Biuletynem Prawa Karnego. Tekst umieszczono na stronie www Ministerstwa Sprawiedliwości: <http://www.ms.gov.pl/projekty/projekty.shtml>

2. Sąd Najwyższy wydał wyrok w sprawie stosowania europejskiego nakazu aresztowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r. (zob. poz. 1.2.13.)

Włodzimierz Wróbel

Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

bsakww@sn.pl

SPIS TREŚCI

1. ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO – IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA	3
1.1. UCHWAŁY I POSTANOWIENIA – KZP	3
1.2. ORZECZENIA W SPRAWACH KASACYJNYCH.....	4
1.3. ORZECZNICTWO IZBY WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO	15
1.4. ZAGADNIENIA PRAWNE.....	15
1.5. TERMINY SPRAW ROZPOZNAWANYCH W IZBIE KARNEJ I IZBIE WOJSKOWEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO	22
2. ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO DOTYCZĄCE PRAWA KARNEGO	23
2.1. WYROKI I POSTANOWIENIA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO	23
2.2. WOKANDA TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO	23
3. LEGISLACJA	25
3.1. AKTY NORMATYWNE DOTYCZĄCE PRAWA KARNEGO	25
3.2. PRACE LEGISLACYJNE RZĄDU	25
3.3. PRACE LEGISLACYJNE SEJMU I SENATU RP	25
3.4. OPINIE I STANOWISKA KOMISJI KODYFIKACYJNEJ PRAWA KARNEGO	26
4. ANALIZY	27
5. INFORMACJA MIĘDZYNARODOWA	28
5.1. RADA EUROPY	28
5.2. ORZECZNICTWO EUROPEJSKIEGO TRYBUNAŁU PRAW CZŁOWIEKA	28
5.3. EUROPEJSKI TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI	31
5.4. UNIA EUROPEJSKA.....	31
5.5. MIĘDZYNARODOWE PRAWO KARNE – MIĘDZYNARODOWE TRYBUNAŁY KARNE	31
6. PRZEGLĄD KSIĄŻEK I CZASOPISM	32
7. INFORMACJE I OGŁOSZENIA	33
<i>PROJEKT Z DNIA 19 GRUDNIA 2005 R.</i>	34

1. Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Izba Woj- skowa

1.1. Uchwały i postanowienia – KZP

1.1.1. Mały świadek koronny

przepisy: art. 60 § 4 k.k.

hasła: mały świadek koronny

Uchwała z dnia 11 stycznia 2006 r., I KZP 53/05

Teza:

„Zawarte w art. 60 § 4 k.k. sformułowanie „niezależnie od wyjaśnień złożonych w swojej sprawie” oznacza, że warunkiem koniecznym umożliwiającym zastosowanie nadzwyczajnego złagodzenia kary, na podstawie przesłanek wskazanych w tym przepisie, jest jedynie złożenie wyjaśnień w swojej sprawie nie zaś określona treść tych wyjaśnień.”

Pełny tekst uchwały wraz z uzasadnieniem: <http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

1.1.2. Falszywe oskarżenie a prawo do obrony

przepisy: art. 234 k.k.

hasła: prawo do obrony; przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości – falszywe oskarżenie

Uchwała z dnia 11 stycznia 2006 r., I KZP 49/05

Teza:

„Oskarżony, który składając wyjaśnienia w związku z toczącym się przeciwko niemu postępowaniem karnym, fałszywie pomawia inną osobę o współudział w tym przestępstwie w celu ukrycia tożsamości rzeczywistych współuczestników tego przestępstwa, a nie w celu własnej obrony, wykacza poza granice przysługującego mu prawa do obrony i może ponosić odpowiedzialność karną z art. 234 k.k.”

Pełny tekst uchwały wraz z uzasadnieniem: <http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

1.1.3. Brak skargi na polecenie doprowadzenia skazanego do zakładu karnego

przepisy: 79 § 1 zd. 2 k.k.w.; art. 441 § 1 k.p.k.

hasła: skazany; skarga; doprowadzenie do zakładu karnego; zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy; sąd penitencjarny

Postanowienie z dnia 11 stycznia 2006 r., I KZP 56/05

Teza:

„1. Sąd (ew. sąd penitencjarny) orzekający w postępowaniu skargowym toczącym się na podstawie art. 7 k.k.w. nie jest podmiotem uprawnionym do przekazania Sądowi Najwyższemu, w trybie art. 441 § 1 k.p.k., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy.

2. Skazanemu nie przysługuje skarga na czynność procesową sądu w postaci polecenia doprowadzenia do zakładu karnego bez wezwania, podjętą w trybie art. 79 § 1 zd. 2 k.k.w.”

Pełny tekst postanowienia wraz z uzasadnieniem:

http://www.sn.pl/orzecznictwo/uzasadnienia/ik/I-KZP-0056_05.pdf

1.2. Orzeczenia w sprawach kasacyjnych

1.2.1. Konieczność wskazania konkretnego przestępstwa, za które orzeczono środek karny

przepisy: art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k.; art. 43 § 1 k.k.; art. 1 § 1

hasła: odpowiedzialność karna; środki karne; określoność kary i środków karnych

Wyrok z dnia 2 grudnia 2005 r., V KK 133/05

Z uzasadnienia:

„Nie można natomiast odmówić słuszności zarzutowi obrazy art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. Na podstawie tych przepisów sąd odwoławczy wprowadził zmianę do wyroku skazującego w uwzględnieniu apelacji prokuratora. Oznaczył na 4 lata czasokres orzeczonego z mocy art. 41 § 1 k.k. środka karnego w postaci zakazu wykonywania przez R. G. pracy w szkolnictwie związanej z kształceniem młodzieży. Wypełnił tym samym wymóg sprecyzowania czasu obowiązywania zakazu, wynikający z art. 43 § 1 k.k.

Zmiana ta, uzupełniająca treść wyroku skazującego w sposób, w jaki w przekonaniu sądu odwoławczego, powinien to uczynić sąd pierwszej instancji, nie czyni jednak zadość przepisowi art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k. Z brzmienia § 2 art. 413 k.p.k., traktowanego integralnie wynika, że **rozstrzygnięcia co do kary i środków karnych powinny odnosić się do przypisanego oskarżonemu czynu wypełniającego znamiona określonego przestępstwa. Oznacza to, że ustawodawca nie dopuszcza wymierzenia kary ani środka karnego inaczej, jak tylko za popełnienie odrębnego przestępstwa (wyjątkowo – za popełnienie ciągu przestępstw w warunkach podanych w art. 91 § 1 k.k.). Odmienne postąpienie, przez orzeczenie środka karnego w wyroku skazującym oskarżonego za więcej niż jedno przestępstwo, ale bez wskazania za które z nich wymierza się ten środek karny, narusza ustawową konstrukcję wyroku skazującego ustanowioną przepisem art. 413 § 2 k.p.k., i zarazem sprzeciwia się pryncypialnej zasadzie odpowiedzialności karnej za czyn zabroniony pod groźbą kary (art. 1 § 1 k.k.). Tak właśnie, niezgodnie z przepisem wskazanym w kasacji postąpił Sąd Okręgowy, oznaczając okres trwania środka karnego nieorzeczonego za wyodrębniony czyn.**

Niczego w tej konkluzji nie zmienia okoliczność, iż uchybienie polegające na orzeczeniu środka karnego w oderwaniu od skazania za konkretne przestępstwo obciąża wyrok sądu pierwszej instancji, a granice zarzutu postawionego w apelacji przez oskarżyciela publicznego nie pozwalały na usunięcie tego uchybienia przy rozstrzygnięciu sprawy w instancji odwoławczej. W zaistniałej sytuacji procesowej nie było możliwości uwzględnienia apelacji prokuratora przez skorygowanie wadliwego orzeczenia o środku karnym bez ponownego naruszenia art. 413 § 2 pkt 2 k.p.k.. Powinnością sądu odwoławczego było zatem wydanie rozstrzygnięcia na korzyść oskarżonego przez uwzględnienie zarzutu apelacji obrońcy kwestionującego prawidłowość orzeczenia o środku karnym jako naruszającego przepisy art. 41 § 1 i 43 § 1 k.k., a w konsekwencji – uchylenie orzeczonego środka. Dokonana natomiast zmiana wyroku rażąco naruszyła przepisy wskazane w kasacji i miała istotny wpływ na treść prawomocnego wyroku.”

1.2.2. Dowód z eksperymentu zapachowego i opinii osmologicznej

przepisy: art. 193 k.p.k.; art. 211 k.p.k.

hasła: dowody

Wyrok z dnia 1 grudnia 2005 r., IV KK 69/05

Z uzasadnienia:

„ (...) dowód z eksperymentu zapachowego i opinii osmologicznej był jedynym dowodem obciążającym oskarżonego i stał się w konsekwencji wyłączną podstawą wyroku skazującego. I jakkolwiek nie można wykluczyć, że dowód taki, będąc jedynym dowodem wskazującym na osobę sprawcy przestępstwa, może być podstawą wyroku skazującego, to z pewnością należy przyjąć, że wyrok taki mógłby zapaść tylko w wypadku usunięcia wszelkich wątpliwości co do osoby sprawcy. Nie może być sporne, że właśnie w sprawach charakteryzujących się takim stanem dowodowym jak w sprawie niniejszej, obowiązek respektowania wszystkich podstawowych zasad procesowych i reguł dowodowych ujawnia ich elementarne, gwarancyjne znaczenie. Nie można przecież przyjąć, że obowiązek ich stosowania doznaje jakiegoś ograniczenia z powodu szczególnego charakteru źródła dowodowego i uzyskanych na jego podstawie środków dowodowych. Dowód ten – jak każdy dowód w procesie karnym – podlega ocenie Sądu, także w zakresie prawidłowości procedur i czynności stanowiących podstawę opinii biegłych. Nie trzeba dodawać, że taki stan dowodowy wymaga niezwykle wnikliwej oceny w zakresie znaczenia i wiarygodności wszystkich pozostałych dowodów, w tym także tych – co zupełnie oczywiste – które, niespójne z tezą wynikającą z opinii biegłych, mogą budzić wątpliwości co do osoby sprawcy.

Należy w tym miejscu stwierdzić, że uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego nie odpowiada wskazanym wymaganiom. Ocenę jedyne dowodu obciążającego zawarto w trzech zdaniach, a stopień ogólności ich stwierdzeń nie pozwala w ogóle ocenić, jakie są ustalenia Sądu dotyczące metodologicznych aspektów poszczególnych czynności i procedur poprzedzających wydanie opinii. W uzasadnieniu pominięto w ogóle oceny okoliczności o istotnym znaczeniu dla powzięcia stanowczego przekonania o osobie sprawcy, bo mogących to przekonanie osłabiać.

Sąd Okręgowy, mimo opisanych wyżej niedostatków uzasadnienia wyroku Sądu Rejonowego oraz konkretnych zarzutów i argumentów oskarżonego, zawartych w sporządzonej przez niego apelacji, uznał ją za oczywiście bezzasadną. W uzasadnieniu swego wyroku zaaprobował ustalenia i oceny dokonane przez Sąd Rejonowy nie ustosunkowując się do wszystkich argumentów apelacji.

W ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd przeprowadzi dowód z protokołów pobrania materiału porównawczego oraz materiału uzupełniającego, pozostających zapewne w aktach prowadzonego równoległe postępowania w sprawie o dokonanie kradzieży z włamaniem do baru (...). Zapozna się wnikliwie z metodologią przeprowadzenia wszystkich czynności poprzedzających eksperyment zapachowy i samego eksperymentu. Sąd przesłucha na rozprawie biegłych, którzy wydali opinię – rezygnacja z tej czynności dowodowej w dotychczasowym postępowaniu była istotnym uchybieniem, uwzględniając realia dowodowe niniejszej sprawy. Uniemożliwiło ono stronom postępowania zadawanie biegłym pytań dotyczących opinii, jej podstaw i zgodności czynności poprzedzających jej wydanie z metodyką i wytycznymi obowiązującymi biegłych. Zakres tego przesłuchania, pozwalającego jednocześnie Sądowi na poczynienie bezpośrednich spostrzeżeń dotyczących wartości opinii i stopnia pewności stwierdzeń zawartych w orzeczeniu biegłych, powinien objąć wszystkie kwestie, które uznane zostały za istotne w treści orzeczeń Sądu Najwyższego, wydanych w podobnych sprawach. Biegli powinni również wyjaśnić – z treści ich opinii nie wynika to jednoznacznie – czy eksperyment zapachowy poprzedzono dwoma udokumentowanymi „próbami pustymi”. Określone wątpliwości – w związku z sugerowaną przez oskarżonego możliwością pomyłki polegającej na zamianie próbek – wynikają ze sposobu oznaczenia ujawnionych dowodowych śladów zapachowych. Z treści postanowienia o dopuszczeniu dowodu wynika, że nr 2 przyporządkowano zarówno śladowi zabezpieczonemu w barze (X), jak i śladowi z baru (Y). Kwestię tę trzeba wyjaśnić w kontekście możliwości wykluczenia zamiany śladów zapachowych. W tym samym kontekście nieodzowne wydaje się dopuszczenie dowodu z akt tamtej sprawy, dokonanej w niej ekspertyzy zapachowej i wydanej opinii biegłych. Gdyby bowiem okazało się, że w barze „X” nie ujawniono śladów zapachowych oskarżonego (przynajmniej, że przebywał w tym barze), to znaczenie tych dowodów dla rozstrzygnięcia w niniejszej

sprawie powinno być również przedmiotem oceny Sądu. Biegli powinni się też ustosunkować – w granicach ich wiedzy specjalnej – do argumentu oskarżonego, wskazującego na sprzeczność, która może wynikać z jednej strony z faktu braku odcisków palców na nożu i portfela, mogącego świadczyć o używaniu przez sprawcę rękawiczek – a z drugiej strony, z ujawnienia na tych przedmiotach śladów zapachowych. Z treści opinii nie wynika też (a być może powinno), czy ślad zapachowy uzyskano i z noża, i z portfela, czy tylko z jednego z tych przedmiotów. Racjonalne byłoby przecież – jak się wydaje – pobranie śladów zapachowych odrębnie z każdego z tych przedmiotów. Istotne jest także rozważenie przez Sąd znaczenia faktu, iż ślad zapachowy pobrany z szuflady automatu – położonego przecież w bezpośredniej bliskości noża i portfela – nie był zgodny z zapachem porównawczym pobranym od oskarżonego.”

1.2.3. Uczestniczenie w uzasadnionym sprzeciwie społecznym jako szczególna sytuacja motywacyjna wyłączająca możliwość przypisania winy.

przepisy: art. 1 § 2 k.k.

hasła: wina; chuligański charakter czynu

Wyrok z dnia 14 grudnia 2005 r., V KK 331/05

Z uzasadnienia:

„(...) wyrokiem Sądu Powiatowego w Z. z dnia 18 czerwca 1960 r. Zygmunt S. został uznany winnym tego, że w dniu 30 maja 1960 r. w Z. wziął udział w zbiegowisku publicznym obrzucającym funkcjonariuszy MO kamieniami, przy czym uderzył kamieniem funkcjonariusza Edwarda K. działając z pobudek chuligańskich, tj. popełnienia przestępstwa z art. 133 § 1 k.k. z 1932 r. w związku z art. 4 ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo (Dz. U Nr 34, poz. 152) i za to przestępstwo skazany na karę 5 lat więzienia.

Wyrok ten, poddany kontroli instancyjnej, na skutek rewizji obrońcy skazanego, zmieniony został wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Z. z dnia 20 października 1960 r., poprzez obniżenia orzeczonej kary więzienia do 4 lat. Karę tę Zygmunt S. odbywał w okresie od 2 czerwca 1969 r. do dnia 29 marca 1963 r.

Kasację od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z., na korzyść skazanego, wniósł Rzecznik Praw Obywatelskich, podnosząc zarzut rażącego naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 133 § 1 k.k. z 1932 r. w związku z art. 4 ustawy z 22 maja 1958 r., polegającego na przypisaniu Zygmuntowi S. zarzucanego mu czynu, pomimo braku w jego działaniu znamion przestępstwa określonego w tych przepisach, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia. Podnosząc taki zarzut autor kasacji wniósł o uchylene zaskarżonego wyroku oraz zmienionego nim wyroku Sądu Powiatowego w Z. i uniewinnienie Zygmunta S. od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest w pełni zasadna i zasługuje na uwzględnienie. Sąd Najwyższy w pełni podziela argumentację Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawioną w jej uzasadnieniu.

W istocie, Zygmunt S. skazany został za czyn, który w świetle obowiązujących tempore criminis przepisów prawa, nie mógł być uznany za przestępstwo. W szczególności nie może być zaakceptowane przyjęcie przez orzekające w sprawie sądy, iż zachowanie Zygmunta S. miało charakter chuligański, podczas gdy podjęte zostało w oporze przeciwko eksmisji parafii katolickiej Św. Jadwigi z budynku w Z. Tło tzw. wydarzeń zielonogórskich znane jest Sądowi z urzędu dzięki publikacji pod redakcją T. Dzwonkowskiego „Wydarzenia Zielonogórskie” (Zielona Góra 1995) i wiedza ta wzmacnia przekonanie, że uczestnicy zgromadzenia w dniu 30 maja 1969 r. nie działali z pobudek chuligańskich, lecz w wyniku szczególnej sytuacji motywacyjnej czyniącej niemożliwym przyjęcie, iż Zygmunt S. ponosi winę. Jego zachowanie było bowiem reakcją na brutalną akcję sił milicyjnych, która wywołała uzasadniony sprzeciw społeczny. Wobec braku winy przypisanie komukolwiek jakiegokolwiek przestępstwa, z powodów oczywistych, musi być ocenione jako rażące naruszenie prawa materialnego, które nie tylko mogło, ale także miało wpływ na treść wyroku.”

1.2.4. Konieczność ustalenia umyślnego lub nieumyślnego charakteru naruszenia zasad bezpieczeństwa w przypadku skazania za przestępstwo z art. 177 k.k.; Zbiegnięcie z miejsca zdarzenia

przepisy: art. 177 § 1 k.k.; art. 178 k.k.; art. 42 § 2 k.k.

hasła: przestępstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – spowodowanie wypadku komunikacyjnego; środki karne; zakaz prowadzenia pojazdów

Wyrok z dnia 1 grudnia 2005 r., V KK 353/05

Z uzasadnienia:

„Przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. stanowi występki nieumyślny w znaczeniu art. 9 § 2 k.k., jednak naruszenie zasad bezpieczeństwa w ruchu, może nastąpić zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie. Występujące w opisie znamion czynu z art. 177 § 1 k.k. zróżnicowanie sposobu naruszenia strony podmiotowej, rodzi obowiązki sądu, w razie skazania za tak kwalifikowane przestępstwo, jednoznacznego wskazania sposobu naruszenia przez sprawcę zasad bezpieczeństwa w określonym rodzaju ruchu (por. postanowienie SN z dnia 29 kwietnia 1997 r., V KKN 255/96, OSNKW 1997, z. 7 – 8, poz. 60). Temu obowiązkowi nie uczynił zadość Sad Rejonowy w K., zatem podniesiony w kasacji zarzut rażącego naruszenia przepisu art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. jest w pełni zasadny.

Zarzut rażącej obrazy art. 42 § 2 k.k. jest zasadny w stopniu oczywistym.

Oskarżonemu przypisano, iż „oddalił się z miejsca wypadku”, a zatem zachowanie tożsame z pojęciem „zbiegł z miejsca zdarzenia”. Oczywiście jest bowiem, że oskarżony jako kierujący pojazdem, uczestniczącym w wypadku, w którym pasażer tego pojazdu został ranny, wbrew obowiązkowi określonymu w art. 44 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2003 r. Nr 58, poz. 515 ze zm.), nie pozostał na miejscu wypadku. Nieorzeczenie przez Sąd Rejonowy obligatoryjnego, w myśl art. 42 § 2 k.k., zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych bądź pojazdów mechanicznych określonego rodzaju, w sytuacji, gdy Sad prawidłowo przypisał oskarżonemu ucieczkę z miejsca zdarzenia określonego w art. 177 § 1 k.k., stanowi rażące naruszenie prawa materialnego.”

1.2.5. Zasada in dubio pro reo

przepisy: art. 5 § 1 k.p.k.

hasła: zasada in dubio pro reo

Wyrok z dnia 2 grudnia 2005 r., V KK 162/05

Z uzasadnienia:

„Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał już, że zasady in dubio pro reo nie można rozumieć jako swobodnego uproszczonego traktowania wątpliwości. Nie ma więc ona zastosowania w sytuacji, gdy wątpliwości są rezultatem niedokładnego i nieprecyzyjnego postępowania dowodowego, kiedy to organ procesowy powinien z urzędu uzupełnić to postępowanie, aby ustalić fakty zgodnie z ich rzeczywistym przebiegiem i wyjaśnić nasuwające się w tym zakresie wątpliwości, a nie sięgać po regułę in dubio pro reo (por. wyrok SN z 16 stycznia 1974 r., OSNKW 5/1974, poz. 97). Reguła ta znajduje zastosowanie dopiero wówczas, gdy zostały wyczerpane wszystkie możliwości poznawcze w postępowaniu.”

1.2.6. Odstąpienie od przesłuchania świadków oskarżenia.

przepisy: art. 6 ust. 3 lit. d EKPCz

hasła: dowody; rzetelny proces

Postanowienie z dnia 5 grudnia 2005 r., IV KK 298/05

Z uzasadnienia:

„(...) Podnosząc jakże poważnie i kategorycznie brzmiące zarzuty rażącego naruszenia przez Sądy obu instancji przepisów art. 6 ust. 3 lit. d Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, rażącego naruszenia art. 6 k.p.k. oraz art. 391 § 1 k.p.k., a w końcu także rażącego naruszenia art. 42 ust 2 Konstytucji, obrońca dokonał zdecydowanie uproszczonej interpretacji, w szczególności pierwszego z powyższych przepisów. **Nie jest bowiem tak – jak chce tego skarżący – że art. 6 ust. 3 lit. d Konwencji może być interpretowany jako samoistna gwarancja dla każdego oskarżonego, iż na rozprawie zawsze zostaną przesłuchani świadkowie oskarżenia (w szczególności ci, których zeznania mają znaczenie podstawowe), a odstąpienie od takiej czynności, wprost prowadzi do rażącego naruszenia tego przepisu. Nie można go odrywać od całego kontekstu regulacji przewidzianej w art. 6 Konwencji, generalnie określającego standardy rzetelnego procesu. Europejski Trybunał Praw Człowieka wprost wskazywał na to, że to prawo krajowe reguluje kwestie dopuszczalności dowodów, a „zadaniem Trybunału nie jest rozstrzygnięcie, czy zeznania świadka zostały prawidłowo dopuszczone jako dowód, lecz raczej ocena, czy postępowanie jako całość, włącznie ze sposobem uzyskiwania materiału dowodowego, było rzetelne” (Luca v. Włochy; Lex nr 76529).**

Rzeczą oczywistą jest, że nie zawsze istnieje możliwość doprowadzenia do przesłuchania na rozprawie świadków oskarżenia, nawet tych o fundamentalnym dla rozstrzygnięcia sprawy znaczeniu. Przykładem skrajnym, ale jednak wymownym, jest przewidziana także w art. 391 § 1 k.p.k. śmierć świadka, która przecież nie eliminuje z materiału dowodowego wcześniejszych jego zeznań. Rzecz zatem w tym, aby całe procedowanie w indywidualnej sprawie oceniać na gruncie obowiązującej polskiej procedury karnej, nie tracąc z pola widzenia standardów konwencyjnych, wypracowywanych także przez ETPC.

Przechodząc na grunt (rozpoznawanej) sprawy (...) trzeba stwierdzić, że poprzestanie na ujawnieniu zeznań pokrzywdzonego znajdowało podstawę prawną w art. 391 § 1 k.p.k., a Sąd pierwszej instancji podjął wszelkie możliwe starania o sprowadzenie go na rozprawę. (...) Podkreślić nadto trzeba, w ramach oceny standardu rzetelnego procesu, że środek dowodowy w postaci zeznań pokrzywdzonego wcale nie był wyłącznym dowodem rozstrzygającym o przypisaniu mu sprawstwa. Już same okoliczności zatrzymania skazanego (omalże natychmiast po popełnieniu przestępstwa), potwierdzenie obrażeń pokrzywdzonego przez świadectwa lekarskie, zeznania policjanta o sposobie zachowania pokrzywdzonego, analiza zapisu video z holu dworca – w sposób ewidentny korespondują z zeznaniami Adama J., stanowiąc łącznie taką podstawę dowodową skazania, która w żadnym razie nie pozostaje w kolizji ze standardem rzetelnego procesu.”

1.2.7. Nieobecność oskarżonego pozbawionego wolności na rozprawie.

przepisy: art. 139 § 1 k.p.k.; art. 376 § 2 k.p.k.; art. 133 § 2 i 3 k.p.k.; art. 374 § 1 k.p.k.

hasła: doręczenie; rozprawa; nieobecność oskarżonego na rozprawie głównej; prawo do obrony

Wyrok z dnia 16 listopada 2005 r., III KK 250/05

Z uzasadnienia:

„(...) oskarżony Zbigniew N. nie stawił się na rozprawie głównej w dniu 27 sierpnia 2003 r. Sąd pierwszej instancji przyjął prawidłowość doręczenia wezwania w trybie art. 133 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 139 § 1 k.p.k. Uznał, że spełnione są warunki z art. 376 § 2 k.p.k. i kontynuował rozprawę pod nieobecność oskarżonego, wydając następnie wyrok.

Jednakże oskarżony w dniu 22 sierpnia 2003 r. został osadzony w Areszcie Śledczym w R., gdzie odbywał następnie karę pozbawienia wolności orzeczona w innej sprawie, o czym wspomniany sąd nie miał wiedzy.

Wobec opisanej sytuacji zasadnym będzie podkreślić, iż art. 374 § 1 k.p.k. statuuje obowiązkową obecność oskarżonego na rozprawie głównej. Wyjątek od owej zasady przewiduje art. 376 § 2 k.p.k. jeśli oskarżony po złożeniu wyjaśnień, zawiadomiony o terminie rozprawy odroczonej lub przerwanej nie stawił się na rozprawie bez usprawiedliwienia.

Wspomnieć trzeba, że art. 139 § 1 k.p.k. nie ma zastosowania do oskarżonego pozbawionego wolności, nawet jeśli o tego rodzaju zmianie swojej sytuacji życiowej nie powiadomił sądu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 1974 r., sygn. akt: VI KZP 5/74, OSNKW 1974, z. 7 – 8, poz. 130; zob. także Tomasz Grzegorzczak Kodeks postępowania karnego – Komentarz, wyd. III, 2003, str. 383). W konsekwencji zaś tego poglądu doręczenie wezwania na rozprawę w trybie art. 133 § 1 i 2 k.p.k. nie może być uznane za prawidłowe. W tego rodzaju sytuacji, w odniesieniu do realiów sprawy niniejszej, jako zasadna jawi się konstatacja, że **warunki określone w art. 376 § 2 k.p.k. nie zostały spełnione. Pozbawionemu bowiem wolności oskarżonemu Zbigniewowi N. w żadnym razie nie można przypisać, iż nie stawił się na rozprawie bez usprawiedliwienia, z własnej woli, skoro nie mógł przecież swobodnie dysponować swoją osobą. Dodatkowo trzeba mieć na uwadze, iż w ogóle nie miał informacji o terminie rozprawy.**

A zatem, skoro nie było spełnionych warunków określonych w art. 376 § 2 k.p.k., to obowiązywała zasada statuowana w art. 374 § 1 k.p.k.

Naruszenie tej zasady, przez prowadzenie rozprawy głównej pod nieobecność oskarżonego, musi być uznane za uchybienie przewidziane w art. 439 § 1 pkt 11 k.p.k. Zaistnienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej skutkuje uchynieniem wyroków sądów obu instancji i przekazaniem sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów oraz wpływu uchybienia na treść orzeczenia.”

1.2.8. Zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym

przepisy: art. 178 k.k.

hasła: Przepięstwa przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – spowodowanie wypadku komunikacyjnego

Wyrok z dnia 1 grudnia 2005 r., III KK 151/05

Z uzasadnienia:

„ (...) Sąd Okręgowy z naruszeniem art. 7 k.p.k. zaaprobował oraz dodał własną, błędną ocenę prawną zachowania Wiesława O., co doprowadziło – jak słusznie tym razem stwierdza się w skardze kasacyjnej – „do utrzymania w mocy oczywiście wadliwego wyroku ...” Trafnie podnosi się w niej, że punktem wyjścia dla oceny, czy Wiesław O. naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym, powinny być prawidłowe ustalenia o zachowaniu współoskarżonego Jana A., zawarte w opisie przypisanego mu czynu. Do tych ustaleń dodać należy i takie, przyjęte oraz niekwestionowane przez oba Sądy fakty, że Wiesław O. najpierw włączył lewy kierunkowskaz (uczynił to około 50 metrów od skrzyżowania – jego wyjaśnienia z rozprawy), a dopiero później przystąpił do wykonywania sygnalizowanego manewru (uzasadnienie wyroku Sądu pierwszej instancji). Ustalenia faktyczne, opisujące zachowanie Jana A., bazowały na opinii biegłego ds. techniki samochodowej i ruchu drogowego. Stwierdził on najpierw, że oskarżony ten przystąpił do wyprzedzania „w sytuacji, kiedy zachowanie się kierującego pojazdem wyprzedzanym wskazywało, iż może on wykonać manewr skrętu w lewo”. Opinia ta znalazła uznanie również w oczach Sądu odwoławczego, który z niej oraz rzeczowego materiału dowodowego wywiódł kluczową, przesądzającą o odpowiedzialności karnej Wiesława O., tezę, że „w momencie przekroczenia osi jezdni oskarżony nie obserwował tejże jezdni. Wcześniej być może patrzył w lusterko wsteczne, lecz czynił to w niewłaściwym momencie”.

Rzecz w tym, że Wiesław O. w wyeksponowanym wyżej momencie nie miał obowiązku patrzeć w lusterko wsteczne. Stosownie do dyspozycji art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym – p.r.d. (tekst jedn. – Dz. U. Nr 108 z 2005 r., poz. 908 ze zm.), kierujący pojazdem może – tak samo jak pod rządami art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. – Prawo o ruchu drogowym (tekst jedn. – Dz. U. Nr 11 z 1992 r., poz. 41 ze zm.) – „zmienić kierunek jazdy (...) tylko z zachowaniem szczególnej ostrożności”, ale już nie „pod warunkiem, że nie spowoduje to zajechania drogi innym kierującym”, który był zawarty w zacytowanym przepisie dawnego kodeksu drogowego. Ratio legis pominięcia takiego zastrzeżenia w nowym kodeksie wydaje się oczywista. Nie chodziło o to, że ów warunek mieści się w wymogu zachowania szczególnej ostrożności przez zmieniającego kierunek jazdy, a więc pozostawienie

tegoż warunku byłoby zbędne (jako *superfluum*). Zamierzeniem racjonalnego ustawodawcy było jasne określenie obowiązków i praw uczestników ruchu przy uwzględnieniu wzrastającego natężenia ruchu drogowego i dążeniu do zapewnienia jego bezkolizyjności. Jeżeli zamierzający zmienić kierunek jazdy postąpi zgodnie z art. 22 ust. 5 p.r.d., czyli wcześniej i wyraźnie zasygnalizuje ten manewr, to w momencie jego wykonywania nie ma obowiązku upewniać się, czy nie zajechanie drogi nieprawidłowo wyprzedzającemu go. Skręcający w lewo ma – w myśl art. 25 ust. 1 i 3 p.r.d. – obowiązek ustąpić pierwszeństwa przejazdu jadącemu z kierunku przeciwnego. Musi więc przede wszystkim baczyć, aby nie zajechał drogi temu pojazdowi, a nie zaś kierującemu, który nie zachowuje się w sposób nakazany przez art. 24 ust. 5 p.r.d. (ten może wyprzedzać uprzednio sygnalizującego skręt w lewo tylko z jego prawej strony). Inaczej mówiąc, kierującemu nie można zarzucić naruszenia zasad ruchu drogowego, jeżeli postępuje zgodnie z nimi; o ile nie zajdzie wyjątek wyłączający prawo do postąpienia w myśl obowiązujących zasad. Stosownie do dyspozycji art. 4 p.r.d., kierujący ma prawo liczyć, że inni uczestnicy ruchu przestrzegają przepisów ruchu drogowego, chyba że okoliczności wskazują na możliwość odmiennego ich zachowania. Sądy, w szczególności Sąd odwoławczy, nie wykazały, że takie okoliczności były lub powinny się znaleźć w polu uwagi Wiesława O. Według ustaleń faktycznych, pionowy znak ostrzegawczy uprzedzający o skrzyżowaniu dróg i poziomy znak w postaci podwójnej białej linii ciągłej, były usytuowane w odległości 150 metrów od skrzyżowania i odpowiednio sygnalizowały, także oskarżonemu Wiesławowi O., że na tym skrzyżowaniu nikomu nie wolno go wyprzedzać (art. 24 ust. 7 pkt 3 p.r.d. zabrania wyprzedzania na skrzyżowaniu) ani przejeżdżać przez tę linię (§ 86 ust. 5 ówczesnego rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1999 r. w sprawie znaków i sygnałów drogowych – Dz. U. Nr 58, poz. 622 ze zm.). Żadnych okoliczności z przewidzianych w art. 4 p.r.d., nie da się wysnuć z wyjaśnień Jana A., który nawet nie dostrzegł wymienionych znaków. Nie dostarcza tych okoliczności opinia biegłego. Ze stwierdzenia w niej zawartego, że „samochód osobowy był widoczny z odległości 58 m w lusterku wstecznym autobusu”, nie wynika, aby pojazd Jana A. znajdował się w tej odległości w chwili włączenia kierunkowskazu przez Wiesława O., ani, tym bardziej, że oskarżony mimo dostrzeżenia manewru Jana A., zaczął jednak skręcać w lewo. Oczywiście mijanie się z prawdą Wiesława O. co do miejsca zderzenia nie zmienia też faktu, że bezpośrednio przed włączeniem kierunkowskazu oskarżony spojrział w lusterko wsteczne i nie dostrzegł w nim samochodu Jana A. Po prostu, fakt ten wynika z wyjaśnień W. O. i nie został obalony żadnymi innymi dowodami. Dlatego zacytowane wyżej przypuszczenia Sądu odwoławczego (że Wiesław O. „wcześniej być może patrzył w lusterko wsteczne, lecz czynił to w niewłaściwym momencie”) pozostało w kręgu niedopuszczalnej spekulacji.

Natomiast upatrywanie naruszenia zasad bezpieczeństwa w ruchu lądowym przez Wiesława O. w fakcie, że „wykonując manewr skrętu w lewo uczynił to bez upewnienia się czy nie jest wyprzedzany” już to, że „w momencie przekroczenia osi jezdni oskarżony nie obserwował tejże jezdni”, bez wskazania zresztą przez oba Sądy, jakie przepisy obowiązującego Prawa o ruchu drogowym zostały przez niego złamane, pomija brak takiego nakazu w przytoczonych wyżej przepisach art. 22 ust. 1 i 2 oraz art. 25 ust. 1 i 3 p.r.d., jak i w powiązanych z nimi art. 22 ust. 4 p.r.d., który dotyczy tylko zmieniającego pas ruchu, a nie – kierunek jazdy. Oba Sądy pominęły więc, że **wymóg zachowania szczególnej ostrożności, określony w art. 22 ust. 1 p.r.d., przez zmieniającego kierunek jazdy w lewo, nie obejmuje obowiązku upewnienia się w chwili wykonywania tego manewru, czy nie zajechanie drogi nieprawidłowo (z lewej strony) wyprzedzającemu go** (patrz analogiczne stanowisko wyrażone w piśmiennictwie: W. Kotowski, *Ustawa – Prawo o ruchu drogowym. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2004, s. 405, konsekwentnie R. A. Stefański, *Prawo o ruchu drogowym. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 215 – 218).”

1.2.9. Zmiana orzeczenia przez sąd odwoławczy

przepisy: art. 457 § 2 k.p.k.; art. 424 § 1 k.p.k.; art. 5 § 2 k.p.k.

hasła: sąd odwoławczy; zmiana orzeczenia; zasada *in dubio pro reo*

Wyrok z dnia 9 listopada 2005 r., III KK 61/05

Z uzasadnienia:

„Na wstępie należy podnieść, iż dokonując zmiany, zaskarżonego apelacją obrońcy oskarżonego, wyroku Sądu pierwszej instancji przez uniewinnienie oskarżonego, Sąd odwoławczy nie sprostał wymogom art. 457 § 2 k.p.k., a także art. 424 § 1 pkt 1 i 2 k.p.k. w sytuacji, kiedy orzekając odmiennie niż Sąd pierwszej instancji przejął funkcję sądu orzekającego merytorycznie.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie podkreślano, iż zmiana orzeczenia jest możliwa jedynie wówczas, gdy zebrane dowody pozwalają na odmiennie niż w pierwszej instancji rozstrzygnięcie. Nie jest przy tym istotne, czy są to dowody zebrane przez sąd pierwszej instancji, czy także przeprowadzone w postępowaniu odwoławczym. Zasadnie wskazuje się, że to sędziowie pierwszej instancji, stykający się z dowodami bezpośrednio, mają z tego powodu w zasadzie lepsze szanse prawidłowej oceny niż sędziowie drugiej instancji, jeżeli orzekają na podstawie pisemnego materiału akt. Powyższa okoliczność nakazuje w każdym wypadku, gdy sąd odwoławczy orzeka odmiennie co do istoty sprawy, przeprowadzenie szczegółowej analizy zebranego materiału dowodowego i dopiero na tej podstawie przekonujące wykazanie, na czym polegało uchybienie, którego dopuścił się sąd pierwszej instancji (zob. w. SN z 30 maja 1974 r., III KRN 22/74, OSNKW 9/1974, poz. 172). Odmienna ocena przeprowadzonych przez sąd pierwszej instancji dowodów w postępowaniu odwoławczym, jeżeli przewód sądowy nie został w tym postępowaniu uzupełniony, uzasadniona będzie i dopuszczalna tylko wtedy, gdy zebrane dowody mają jednoznaczną wymowę, a ocena ich przez sąd pierwszej instancji jest oczywiście błędna. Same wątpliwości co do prawidłowości przeprowadzanych dowodów nie upoważniają jeszcze sądu drugiej instancji do zajęcia odmiennego stanowiska, mogą jedynie uzasadnić potrzebę uzupełnienia przewodu sądowego przez przeprowadzenie nowych dowodów lub ponowienie już przeprowadzonych dowodów, ocena których, dokonana przez sąd pierwszej instancji, nasuwa zastrzeżenia (zob. w. SN z 18 grudnia 1973 r., V KRN 449/73, OSNKW 5/1974, poz. 99). Dokonywanie przez sąd odwoławczy ustaleń odmiennych od poczynionych przez sąd pierwszej instancji wymaga daleko posuniętej ostrożności ze względu na brak bezpośredniego przeprowadzania dowodów oraz ze względu na to, że ustalenia takie nie podlegają już sprawdzeniu w toku dalszego postępowania instancyjnego (w. SN z 25 marca 1987 r., V KRN 18/87, Inf. Praw. 7–9/1987, poz. 20).

Sąd Okręgowy trafnie wskazuje w uzasadnieniu przedmiotowego orzeczenia, iż materiał dowodowy w niniejszej sprawie został prawidłowo zebrany. Z uzasadnienia jednoznacznie wynika, iż ustalenia faktyczne przeprowadzone przez Sąd drugiej instancji zostały oparte na materiale dowodowym prawidłowo zgromadzonym przez Sąd pierwszej instancji jednakże ocenione w sposób odmienny przez Sąd drugiej instancji. **Odmienna ocena dowodów może być dokonana przez sąd odwoławczy tylko wówczas, gdy ocena sądu pierwszej instancji nie jest oparta na całokształcie materiału dowodowego lub narusza zasady prawidłowego rozumowania albo wskazania wiedzy i doświadczenia życiowego** (w. SN z 19 lutego 2003 r., V KKN 119/02, niepubl.). Aktualnym pozostaje pogląd, iż przyznane sądowi odwoławczemu prawa do odmiennego orzeczenia co do istoty sprawy nie oznacza przekreślenia obowiązującej w polskim procesie karnym zasady bezpośredniości. Odmienna zatem ocena przeprowadzonych przez sąd pierwszej instancji dowodów w postępowaniu apelacyjnym może być dokonana jedynie w warunkach, gdy dowody te są w swej treści kategoryczne i jednoznaczne, a ich ocena przeprowadzona przez sąd pierwszej instancji jest wynikiem błędu w rozumowaniu (w. SN V KRN 31/79, OSNPG 1980, nr 2, poz. 27). W związku z powyższym należy stwierdzić, iż odmiennie ustalenia Sądu Odwoławczego winno mieć swe odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia. Istota zmiany ustaleń faktycznych, a co za tym idzie zmiany wyroku Sądu pierwszej instancji, winna być poprzedzona nie tylko analizą dowodów pod kontem zarzutów apelacyjnych ale także poparta kompleksowymi ustaleniami faktycznymi. Zmiana orzeczenia Sądu pierwszej instancji i orzeczenie odmiennie co do istoty sprawy wymagało w przedmiotowej sprawie nowych ustaleń faktycznych. Nie jest wystarczającym wskazanie błędów w rozumowaniu Sąd pierwszej instancji w przypadku uniewinnienia oskarżonego albowiem jak wielokrotnie podkreślał Sąd Najwyższy **wydanie odmiennego, w stosunku do zmienionego wyroku sądu pierwszej instancji, orzeczenia co do istoty sprawy obligowało sąd odwoławczy nie tylko do wskazania powodów podzielenia lub stwierdzenia niezasadności zarzutów wniesionych środków odwoławczych, ale również do omówienia podstaw swego rozstrzygnięcia zgodnie z treścią art. 424 § 1 k.p.k. W sytuacji, kiedy Sąd odwoławczy orzeka w sprawie merytorycznie odmiennie niż Sąd pierwszej instancji, rozstrzygnięcie Sądu odwoławczego powinno zawierać**

*szczegółowe wskazanie przesłanek wydania tego orzeczenia przez wyczerpujące, wszechstronne odniesienie się do wszystkich faktów i okoliczności mających znaczenie w sprawie. Merytoryczna zmiana wyroku zobowiązuje Sąd odwoławczy do respektowania zarówno wymogów art. 457 § 2 k.p.k., jak i art. 424 k.p.k. w zakresie odpowiadającym granicom zmiany orzeczenia. Dotyczy to również reprezentowanego poglądu prawnego, który powinien zawierać gruntowną argumentację osadzoną głęboko w realiach dowodowych sprawy (w SN z dnia 3 listopada 2003 r., IV KK 374/02, niepubl. oraz SN z 15 października 2003 r., IV KK 221/02, niepubl.). Ponadto Sąd Najwyższy podziela stanowisko wyrażone w skardze kasacyjnej, iż zaskarżony wyrok zapadł także z naruszeniem art. 437 § 2 k.p.k. Oczywistym jest, iż nawet przy założeniu, że Sąd II instancji kierował się zasadą in dubio pro reo, to podnieść należy, iż zasada ta nie ogranicza utrzymanej w granicach racjonalności swobody oceny dowodów. **Jeżeli z materiału dowodowego wynikają różne wersje zdarzenia, to nie jest to jeszcze równoznaczne z zaistnieniem niedających się usunąć wątpliwości w rozumieniu art. 5 § 2 k.p.k. Sąd orzekający zobowiązany jest do dokonania ustaleń na podstawie swobodnej oceny dowodów i dopiero wówczas, gdy wątpliwości nie zostaną usunięte, to należy tłumaczyć je na korzyść oskarżonego** (w SN z dnia 16 czerwca 2005 r., II KK 257/05). Z uzasadnienia Sądu drugiej instancji nie wynika, czy dokonana ocena materiału dowodowego pozwala na zastosowanie reguły wyrażonej w art. 5 § 2 k.p.k. Uzasadnienie to nie pozwala również na ustalenie czy Sąd Odwoławczy uznał, iż Sąd pierwszej instancji wykroczył poza granice swobodnej oceny dowodów określone w art. 7 k.p.k. i na czym to przekroczenie ram swobodnej oceny dowodów miało polegać.”*

1.2.10. Wzorzec staranności dziennikarza w związku z przestępstwem pomówienia

przepisy: art. 212 k.k.; art.12 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe

hasła: Przesłanki przeciwko czci i nietykalności cielesnej – pomówienie; dziennikarz

Wyrok z dnia 13 października 2005 r., II KK 75/05

Z uzasadnienia:

„(...) działalność zawodowa dziennikarza dość łatwo może go narazić na zarzut, iż dopuścił się znieśławienia wyczerpując znamiona przestępstwa z art. 212 k.k. Dlatego też dziennikarz zobowiązany został poprzez ust. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. prawo prasowe (Dz. U. z 1984 r. Nr 5, poz. 24 z późn. zm.) do zachowania szczególnej staranności i rzetelności przy zbieraniu i wykorzystywaniu materiałów prasowych, zwłaszcza zaś do sprawdzenia zgodności z prawdą uzyskanych wiadomości lub podania ich źródła. Nakazano także dziennikarzowi aby chronił dobra osobiste a ponadto interesy działających w dobrej wierze informatorów i innych osób, które okazały mu zaufanie. Zakres pojęcia „szczególna staranność i rzetelność” był wielokrotnie przedmiotem analizy zarówno w orzecznictwie Sądu Najwyższego, jak i w doktrynie (por. J. Sobczak, Prawo prasowe. Komentarz, Warszawa 1999, s. 152; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 2003 r., V KK 195/03; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2001, IV KKN 165/97, OSNKW 2002, nr 3 – 4, poz. 28; postanowienie z dnia 13 października 2002, IV KKN 634/99, OSNKW 20023, nr 3 – 4, poz. 33).

W świetle wspomnianych judykatów i współbrzmiących z nimi poglądów doktryny nie może być wątpliwości, iż sformułowany w art. 12 ust. 1 pkt 1 prawa prasowego wymóg szczególnej staranności należy rozumieć jako zalecenie kierunkowe wskazujące na zasady oceniania staranności dziennikarza m.in. przez sądy. Wymóg ten zakłada każdorazową potrzebę konstruowania modelu działania o szczególnie surowych wymagających kryteriach stanowiących wzorzec, w którym porównywać należy kwestionowanie zachowania dziennikarza podczas wykorzystywania zebranych informacji.”

1.2.11. Zasada lex mitior agit a zaostrenie przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty ary pozbawienia wolności związane z nowelizacją kodeksu karnego z dnia 1 maja 2004 r.

przepisy: art. 4 § 1 k.k.; art. 65 k.k.; art. 14 pkt 4 p.w.k.k.; art. 258 k.k.

hasła: prawo intertemporalne; warunkowe przedterminowe zwolnienie

Postanowienie z dnia 2 grudnia 2005 r., II KK 195/05

Z uzasadnienia:

„(...) w zaskarżonym postanowieniu, jak też w kasacji Prokuratora Generalnego, nie rozważono, a należało to uczynić, przepisów intertemporalnego prawa karnego. Już po prawomocności wyroku skazującego Iwonę S. weszła bowiem w życie z dniem 1 maja 2004 r. ustawa nowelizacyjna z dnia 16 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r. Nr 93, poz. 889) zmieniająca treść art. 65 k.k., a konkretnie wprowadzająca § 2 tego przepisu nakazujący do sprawcy przestępstwa z art. 258 stosować odpowiednio przepisy dotyczące sprawcy określonego w art. 64 § 2 k.k.

Na ten przepis, w brzmieniu ustawy nowelizacyjnej powołuje się kasacja Prokuratora Generalnego, pomijając stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w odniesieniu do przepisów intertemporalnych Kodeksu karnego a zawarte w uchwale pełnego składu Izby Karnej z dnia 11 stycznia 1999 r., I KZP 15/98 (OSNKW 1999, z. 1 – 2, poz. 1). W uchwale tej Sąd Najwyższy interpretuje art. 14 pkt 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1994 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 ze zm.) w odniesieniu do stosowania instytucji warunkowego przedterminowego zwolnienia i stwierdza, iż „działanie przepisu art. 14 pkt 4 p.w.k.k. ma charakter niejako „jednorazowy”. Reguluje bowiem sytuacje, które wiążą się z wejściem w życie przepisów Kodeksu karnego z 1997 r., nie ma natomiast charakteru dyrektywy ogólnej, która miałaby zastosowanie do ewentualnych kolejnych zmian przepisów dotyczących warunkowego zwolnienia, które weszłyby w życie po dniu 1 września 1998 r., a więc po dniu wejścia w życie Kodeksu karnego z 1997 r. „Przepis ten nie ma natomiast żadnego znaczenia prawnego – wskazuje Sąd Najwyższy – we wszystkich tych (potencjalnych) sytuacjach, w których do nowelizacji przepisów Kodeksu karnego o warunkowym przedterminowym zwolnieniu doszłoby już po dniu 1 września 1998 r.”. Wtedy to, już na gruncie przepisów Kodeksu karnego z 1997 r. przed i po ich ewentualnej nowelizacji, zastosowanie powinna znaleźć reguła określona w art. 4 § 1 k.k. Z jednym wszakże zastrzeżeniem, a mianowicie tym, iż odmiennej reguły kolizyjnej nie określi w wyraźny sposób sam ustawodawca w akcie o charakterze nowelizacyjnym”.

Pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale został zaakceptowany w doktrynie (zob. głosę W. Wróbla opubl. w PiP 1999, z. 3 oraz tegoż Autora: Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym. Kraków 2003, s. 636 – 645), a także w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r. (OTK 2000, Nr 5, poz. 144).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. Nr 93, poz. 889) o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw jest ustawą nowelizującą m.in. art. 65 k.k. dotyczący warunkowego przedterminowego zwolnienia i nie zawiera przepisów intertemporalnych, poza art. 5 stwierdzającym, że wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r. Do jej stosowania – zgodnie z interpretacją Sądu Najwyższego – ma zatem zastosowanie przepis art. 4 § 1 k.k. Skoro tak, za ustawę względniejszą dla skazanej należy uznać ustawę sprzed nowelizacji, a zatem (skazana) ma prawo do warunkowego przedterminowego zwolnienia nie po trzech czwartych, lecz po połowie kary, zgodnie z art. 78 § 1 k.k.”

1.2.12. Niedopuszczalność kasacji wniesionej wyłącznie z powodu niewspółmierności kary

przepisy: art. 523 § 1 k.p.k.; art. 53 k.k.

hasła: kasacja – podstawy; dyrektywy sądowego wymiaru kary

Postanowienie z dnia 13 grudnia 2005 r., II KK 205/05

Z uzasadnienia:

„Obrońca Marcina Ż. w kasacji podniósł zarzut „rażącej obrazy przepisów prawa procesowego, tj. art. 92 k.p.k., przez niewystarczające wzięcie pod uwagę podczas wyrokowania okoliczności mającej najistotniejsze znaczenie dla właściwego rozstrzygnięcia, tj. sytuacji rodzinnej skazanego i wyjątkowo prawidłowo przebiegającego procesu resocjalizacyjnego, co w efekcie wyraziło się uznaniem, iż zastosowanie za-

sady częściowej absorpcji względem Marcina Ż. przez wymierzenie mu kary łącznej w wymiarze 6 lat pozbawienia wolności jest słuszne i spełni wymogi prewencji ogólnej i szczególnej.

Już sama taka konstrukcja zarzutu jednoznacznie wskazuje, że skarżący w istocie kwestionuje wyłącznie wysokość wymierzonej zaskarżonym wyrokiem kary łącznej. Dodatkowo wszelkie wątpliwości w tej mierze usuwa uzasadnienie kasacji, w którym obrońca nie wskazał na jakiegokolwiek okoliczności, które miałyby pominąć Sąd Okręgowy wymierzając karę w takiej, a nie innej wysokości. **Argument o „niewystarczającym wzięciu pod uwagę” okoliczności podniesionych już w apelacji (która skądinąd doprowadziła do złagodzenia kary orzeczonej przez Sąd pierwszej instancji) – co oczywiste – należy do kategorii ocennej, bez reszty mieszczącej się w regulacji przewidzianej w art. 53 k.k., a więc dotyczącej zasad i dyrektyw sądowego wymiaru kary.”**

1.2.13. Stosowanie europejskiego nakazu aresztowania po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 kwietnia 2005 r. (sygn. akt P 1/05)

przepisy: art. 607t § 1 k.p.k.

hasła: europejski nakaz aresztowania; Trybunał Konstytucyjny

Postanowienie z dnia 13 grudnia 2005 r., III KK 318/05

Z uzasadnienia:

„*Postanowieniem z dnia 19 maja 1995 r. Sąd Okręgowy w Lublinie nie wyraził zgody na przekazanie do Republiki Federalnej Niemiec, ściganego na podstawie europejskiego nakazu aresztowania wydanego w dniu 16 marca 2005 r. przez Prokuratora przy Sądzie Krajowym we Frankfurcie nad Menem, obywatela Rzeczypospolitej Polskiej.*

(...) Od powyższego postanowienia Prokurator Generalny wniósł – na podstawie art. 521 k.p.k. – kasację na niekorzyść (...).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna.

Trybunał Konstytucyjny stwierdzając w wyroku z dnia 27 kwietnia 2005 r. sygn. P 1/05, niezgodność art. 607 t § 1 k.p.k., w zakresie w jakim zezwala on na przekazanie obywatela polskiego do państwa członkowskiego Unii Europejskiej, z art. 55 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, orzekł jednocześnie, że przepis ten traci moc z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia. W uzasadnieniu tego wyroku zawarto jednoznaczne stwierdzenie, iż odroczenie terminu utraty mocy obowiązującej art. 607 t § 1 k.p.k. ma ten skutek, że w okresie 18 miesięcy od ogłoszenia wyroku TK przepis ten (o ile wcześniej nie zostanie uchylony bądź zmieniony przez ustawodawcę), mimo, że obalone w stosunku do niego zostało domniemanie konstytucyjności, winien być stosowany przez wymiar sprawiedliwości.

Pogląd o zachowaniu mocy obowiązującej przepisów, określanych jako względnie niekonstytucyjne, przez czas wskazany w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, zaakceptowany został w judykaturze Sądu Najwyższego (por. uchwała z dnia 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC 2004, nr 9, poz. 136; wyrok z dnia 29 marca 2000 r., sygn. III RN 96/98, OSNP 2000, nr 13, poz. 500; postanowienie z dnia 12 marca 2003 r., I PZ 157/02, OSNP 2004, nr 14, poz. 244).

Odroczenie utraty mocy obowiązującej art. 607 t § 1 k.p.k. na okres 18 miesięcy oznacza, że nie można skutecznie powoływać się na art. 55 ust. 1 Konstytucji i odmawiać wykonywania europejskich nakazów aresztowania, wydanych przez inne państwa wobec obywateli polskich, gdyż w istocie stanowiłoby to zaprzeczenie instytucji odroczenia utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego przez Trybunał za niezgodny z Konstytucją.

Z powyższych względów, dzielając stanowisko autora kasacji, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Lublinie”

1.3. Orzecznictwo Izby Wojskowej Sądu Najwyższego

1.4. Zagadnienia prawne

1.4.1. Czyn ciągły a zasada res iudicatae

przepisy: art. 12 k.k.; art. 17 § 1 k.p.k.

hasła: czyn ciągły; zasada res iudicatae

Pytanie Sądu Okręgowego w Łomży, I KZP 58/05

„Czy prawomocne zakończenie postępowania co do czynu ciągłego zawsze stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, czy też jedynie wówczas, gdy zachowania te są elementami czynu ciągłego popelnionego przez sprawcę?”

Uzasadnienie:

„Postanowieniem z dnia 28 października 2005 r. wydanym w sprawie sygn. II K 80105 Sąd Rejonowy w Ł. na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. umorzył postępowanie w sprawie przeciwko oskarżonemu Arturowi R., któremu zarzucono popełnienie przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. polegającego na tym, że w dniu 16 kwietnia 2003 r. w S., jako współwłaściciel hurtowni "F." Spółka Jawna z siedzibą w Ł., działając z powziętym z góry zamiarem niedotrzymania umowy, doprowadził (pokrzywdzoną) sp. z o. o. do niekorzystnego rozporządzenia swoim mieniem na łączną wartość ponad 20 tys. zł, po uprzednim wprowadzeniu jej w błąd w ten sposób, że w dniu 15 kwietnia złożył w wymienionej wytwórni zamówienie na zamówiony towar nadsyłając przy tym mające uwierzytelnić go jako klienta, stwierdzające nieprawdę dokumenty w postaci odpisu z rejestru przedsiębiorców, potwierdzeń nadania przez urzędy numeru NIP i RE GON oraz koncesji na obrót hurtowy napojami alkoholowymi a otrzymawszy towar zbył go i nie uregulował należności na rzecz pokrzywdzonego i obciążył Skarb Państwa kosztami postępowania w sprawie.

W uzasadnieniu tej decyzji Sąd Rejonowy odwołał się do faktu prawomocnego zakończenia postępowania wobec Artura R. w sprawie sygn. II K 5/05, w której stał on pod zarzutem popełnienia czynu ciągłego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k., w okresie od 21 maja 2002 r. do dnia 16 września 2003 r. wskazując, iż czyn będący przedmiotem niniejszego postępowania jest elementem tego samego czynu, którego dotyczyło prawomocnie zakończone postępowanie w sprawie sygn. II K 5/05 umorzone wobec oskarżonego na podstawie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Postanowienie w przedmiocie umorzenia postępowania zaskarżył prokurator. Zażalenie prokuratora zarzuciło postanowieniu:

- 1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mający wpływ na jego treść poprzez błędne przyjęcie, iż postępowanie karne w sprawie IIK5/05 przeciwko Arturowi R. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. i art. 31 § 1 k.k. umorzone postanowieniem Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 7 lutego 2005 r. stanowiło postępowanie karne co do czynu objętego postępowaniem w sprawie II K 80/05 (I Ds. 984/04) przeciwko Arturowi R. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w sytuacji gdy tożsamość czynu w obu postępowaniach nie zachodzi,*
- 2. obrazę przepisów postępowania karnego, która miała wpływ na treść wydanego postanowienia, a mianowicie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. i art. 339 § 3 pkt 1 k.p.k., poprzez umorzenie postępowania w sprawie II K 80/05 (I Ds. 984/04) przeciwko Arturowi R. o czyn z art. 286 § 1 k.k., podczas gdy nie zachodziła przesłanka umorzenia postępowania określona w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., a tym samym nie ustalała prawna podstawa umorzenia wskazanego postępowania na posiedzeniu,*
- 3. obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 1 § 1 i § 3 k.k. i art. 286 k.k. poprzez*

umorzenie postępowania w sprawie II K 80/05 (I Ds. 984/04) przeciwko Arturowi R., podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy uzasadniał, iż oskarżony swoim zachowaniem wyczerpał znamiona zarzucanego mu czynu zabronionego, określonego w art. 286 § 1 k.k., przez co Sąd uwolnił oskarżonego od ponoszenia odpowiedzialności karnej, nie ustalając czy oskarżonemu można przypisać winę w czasie popełnienia czynu, rozstrzygając jedynie w oparciu o ustalenie, że w innej sprawie oskarżony popełnił inny czyn zabroniony w warunkach wyłączających winę.

Stawiając te zarzuty zażalenie wniosło o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Przy rozpoznawaniu zażalenia prokuratora wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy, a mianowicie takie, czy prawomocne zakończenie postępowania co do czynu ciągłego zawsze stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o później ujawnione zachowania będące elementami tego czynu, które nie były przedmiotem wcześniejszego osądzenia, czy też jedynie wówczas, gdy zachowania te są elementami czynu ciągłego popełnionego przez sprawcę.

Zdaniem Sądu Okręgowego wątpliwości w tej mierze nie rozstrzyga dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych, w świetle którego jako oczywisty jawi się jedynie fakt niemożności prowadzenia postępowania o później ujawnione zachowania będące elementami czynu ciągłego, który został już osądzony niezależnie od stosunku stopnia społecznej szkodliwości nowo ujawnionych fragmentów czynu ciągłego do społecznej szkodliwości zachowań uprzednio w ramach tego czynu osądzonych, pozwalający stwierdzić, że przeszkoda procesowa sformułowana w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w postaci rei iudicatae zachodzi także w przypadku umorzenia postępowania o czyn ciągły na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.k.

Sąd Okręgowy powziął natomiast wątpliwość czy tożsame skutki wywiera również umorzenie postępowania w sytuacji ustalenia, że sprawca zarzucanego mu czynu ciągłego nie popełnił, a więc w sytuacji zaistnienia przesłanki z art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k.

Jakkolwiek dotychczasowe orzecznictwo Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych zdawałoby się wprost wskazywać, że tak jest w istocie, a więc, że niedopuszczalność odrębnego postępowania w zakresie czynu będącego elementem składowym przestępstwa ciągłego zachodzi w każdym przypadku prawomocnie zakończonego postępowania, wątpliwości w tej mierze rodzą się w sytuacji gdy sprawca popełnił ujawniony fragment czynu ciągłego i gdy brak jest podstaw do takiej oceny jego zachowania, która legła u podstaw wcześniejszego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie karne, albowiem byłoby to sprzeczne z naczelną zasadą procesu karnego wyrażoną w art. 2 § 1 ust. 1 k.p.k.

Stąd też Sąd Okręgowy uznał, iż postawione na wstępie zagadnienie prawne wymaga zasadniczej wykładni ustawy i dlatego też na zasadzie art. 441 § 1 k.p.k. postanowił zwrócić się o jego rozstrzygnięcie do Sądu Najwyższego.”

1.4.1. Ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

przepisy: art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

hasła: ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego

Pytanie Sądu Apelacyjnego w Katowicach, I KZP 1/06

„Czy względy słuszności, o których mowa w art. 8 ust. 4 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34 poz. 149 ze zm.) uprawniają następców prawnych, określonych w art. 8 ust. 1 cyt. ustawy, do dochodzenia odszkodowania w sytuacji, gdy osoba represjonowana zmarła po złożeniu wniosku o zasądzenie odszkodowania w trybie art. 552 k.p.k., a w stosunku do tych następców prawnych nie zachodzą przesłanki do zasądzenia odszkodowania z art.

Uzasadnienie:

„Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2005 roku oddalił wniosek Hanny M., Bartłomieja M. i Karola M. o odszkodowanie dochodzone po zmarłym Stanisławie M., w stosunku do którego Sąd Najwyższy w wyniku wniesionej kasacji wyrokiem z dnia 26 kwietnia 2001 r., sygn. IV KKN 110/2001 uchylił orzeczenie Komisji Specjalnej do Walki z Nadużyciami i Szkodnictwem Gospodarczym w Warszawie z dnia 3 stycznia 1952 r., sygn. I CKS 18/52 oraz orzeczenie tej Komisji wydane w trybie nadzoru z dnia 21 czerwca 1952 r., sygn. I CKS 1020/52 i uniewinnił Stanisława M. od popełnienia przypisanego mu czynu z art. 22 m.k.k.

Z uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika, że Sąd Okręgowy uznał, iż wnioskodawcy nie spełniają przesłanki uprawniającej do zasądzenia odszkodowania w oparciu o art. 556 § 1 k.p.k. i z uwagi na tytuł prawny rehabilitacji Stanisława M. nie przysługują im też roszczenia odszkodowawcze wynikające z ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. (Dz. U. Nr 34 poz. 149) i to mimo ustalenia, że czyn przypisany Stanisławowi M. był związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Od tego wyroku złożył apelację pełnomocnik wnioskodawców zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, poprzez niewłaściwą interpretację art. 8 i 11 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Analizując ustalenia faktyczne sprawy oraz przepisy regulujące uprawnienia następców prawnych osób niesłusznie skazanych i represjonowanych Sąd Apelacyjny powziął wątpliwość wyrażoną na wstępie niniejszego postanowienia.

Jest niewątpliwe, że ustawa z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34 poz. 149), w odrębny sposób od przepisów rozdziału 58 k.p.k., reguluje tytuł prawny oraz zakres uprawnień następców prawnych osób niesłusznie skazanych i represjonowanych do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych. Tryb przewidziany w art. 552 § 1 k.p.k. wymaga tytułu prawnego w formie wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie, które zapadły w wyniku kasacji lub wznowienia postępowania i w razie śmierci niesłusznie skazanego prawo do odszkodowania przysługuje tylko osobom wymienionym w art. 556 § 1 k.p.k.

Z treści art. 8 ustęp 1 zdanie 2 w/cyt. ustawy wynika natomiast, że w razie śmierci osoby, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia szeroki zakres uprawnień do odszkodowania i zadośćuczynienia za wyrządzoną krzywdę przechodzi na osoby najbliższe, tj. na małżonka, dzieci i rodziców osoby represjonowanej. Uprawnienia wyżej wymienionych osób do dochodzenia nawet roszczeń uzupełniających wynikają z sytuacji określonych w art. 8 ustęp 4 cyt. ustawy, tj., gdy w wyniku rewizji nadzwyczajnej lub wznowienia postępowania zapadł wyrok uniewinniający lub umarzający postępowanie i gdy zostało już nawet prawomocnie zasądzone odszkodowanie, jeśli za uwzględnieniem roszczenia uzupełniającego przemawiają względy słuszności. Następcy prawni osoby represjonowanej są również uprawnieni do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w sytuacji określonej art. 11 ustęp 1 cyt. ustawy. W tym zakresie jednakże Sąd Najwyższy w uzasadnieniu postanowienia z dnia 27 października 1992 r., sygn. WZ 163/92 – OSNKW 1993 r., nr 3-4, poz. 24, str. 49 oraz w uzasadnieniu postanowienia z dnia 11 marca 1993 r., sygn. WZ 24/93 - OSNKW 1993 r., poz. nr 9-10, poz. 61, str. 31, wyraził pogląd, że przepis art. 11 ustęp 1 cyt. ustawy dotyczy tylko takich wyroków uniewinniających lub orzeczeń umarzających postępowanie, które zapadły w trybie zwyczajnym, nie zaś w wyniku rewizji nadzwyczajnej lub też wznowienia postępowania.

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji wnioskodawców z niniejszej sprawy stwierdzić należy, że brak jest przesłanek do zasądzenia na ich rzecz odszkodowania w trybie art. 556 § 1 k.p.k. i nie mają też tytułu prawnego do dochodzenia odszkodowania i zadośćuczynienia w oparciu o regulacje zawarte w ustawie z dnia 23 lutego 1991 roku (Dz. U. Nr 34, poz. 149). Wykładnia taka przekreśla jednak szczególny cel ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., którym jest materialna rekompensata represji jakie spotkały osoby

za ich działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Wykładnia taka nie znajduje też racjonalnego uzasadnienia na tle uregulowania zawartego w art. 8 ustęp 4 cyt. ustawy, tj. dopuszczającej w okolicznościach szczególnych (gdy przemawiają za tym względy słuszności) możliwość zasądzenia na rzecz następców prawnych osoby represjonowanej uzupełniających roszczeń odszkodowawczych. Skoro bowiem następcom prawnym osoby zrehabilitowanej w wyniku rewizji nadzwyczajnej (obecnie kasacji) lub wznowienia postępowania i w sytuacji, gdy zostało już nawet prawomocnie zasądzone odszkodowanie mają oni prawo dochodzenia odszkodowania uzupełniającego to wydaje się, że względy słuszności tym bardziej przemawiają za przyznaniem uprawnia do odszkodowania takim następcom prawnym osoby represjonowanej, którzy dotychczas nie zrealizowali w ogóle żadnych roszczeń odszkodowawczych. Za przyznaniem im takiego uprawnienia przemawiać może w końcu i taki fakt, że inna osoba związana działaniami faktycznymi ze Stanisławem M., tj. Jerzy R., skazany również przez Komisję Specjalną za czyn z art. 22 m.k.k. uzyskał co prawda na innej podstawie ale równoznacznej z uniewinnieniem (art. 2 ustęp 1 zdanie drugie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r.) odszkodowanie i zadośćuczynienie.”

1.4.1. Cel na który może zostać orzeczone świadczenie pieniężne w razie warunkowego umorzenia postępowania

przepisy: art. 49 § 1 k.k.; art. 49a § 2 k.k.

hasła: środek karny – świadczenie pieniężne; warunkowe umorzenie postępowania

Pytanie Sądu Okręgowego w Legnicy, I KZP 2/06

„Czy w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego świadczenie pieniężne, o którym mowa w art. 49 § 1 k.k., może zostać orzeczone na rzecz dowolnego podmiotu zamieszczonego w wykazie prowadzonym przez Ministra Sprawiedliwości (art. 49a § 2 k.k.), czy też tylko na rzecz takiego podmiotu zamieszczonego w tym wykazie, którego podstawowym zadaniem lub celem statutowym jest spełnianie świadczeń na określony cel społeczny, bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem popełnionym przez sprawcę, wobec którego warunkowo umorzono postępowanie karne?”

Uzasadnienie:

„I. Wyrokiem z dnia 7 października 2005 r. Sąd Rejonowy w L. warunkowo umorzył postępowanie karne wobec oskarżonego Jacka Ł. o czyn z art. 286 § 3 k.k. i na podstawie art. 67 § 3 k.k. orzekł wobec tego oskarżonego świadczenie pieniężne w kwocie 400 zł na rzecz Domu Dziecka w G.

Powyższy wyrok w części dotyczącej orzeczenia o świadczeniu pieniężnym zaskarżył Prokurator Rejonowy w L. i stawiając zarzut obrazy prawa materialnego w postaci art. 49 § 1 k.k. wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie świadczenia pieniężnego w kwocie 400 zł na rzecz instytucji, do której podstawowych zadań lub celów statutowych należy spełnianie świadczeń z przeznaczeniem na cel społeczny bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem popełnionym przez oskarżonego.

W ocenie autora apelacji cel, na jaki orzeka się świadczenie pieniężne, winien być związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przez sprawcę także w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Rozpoznając apelację Prokuratora Sąd Okręgowy uznał, iż na jej tle wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni art. 49 § 1 k.k. w zw. z art. 67 § 3 k.k., oraz że rozstrzygnięcie tego zagadnienia ma istotne znaczenie dla wyrokowania w przedmiotowej sprawie. Tym samym Sąd Okręgowy zdecydował się na wystąpienie do Sądu Najwyższego z zapytaniem prawnym o treści przedstawionej w petitum postanowienia.

Przed przystąpieniem do zasadniczej części rozważań trzeba jeszcze zaznaczyć, iż Prokurator słusznie podniósł w apelacji, że zadania i cele działalności Domu Dziecka w G., na rzecz którego Sąd Rejonowy orzekł świadczenie pieniężne, nie są związane z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestęp-

stwem z art. 286 § 3 k.k., popełnionym przez oskarżonego Jacka Ł. Wynika to wprost z treści wykazu, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k. (pozycja 19 tego wykazu).

II. Wątpliwości interpretacyjne Sądu Okręgowego wynikają z faktu, że art. 49 § 1 k.k. stanowi, iż podstawowe zadanie lub statutowy cel podmiotu, na rzecz którego orzec można świadczenie pieniężne musi być związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem, za które "skazano" (wszystkie podkreślenia pochodzą od S.O.) sprawcę. Tymczasem umarżając warunkowo postępowanie karne sąd nie skazuje sprawcy. Także rozumienie terminu "skazany", oczywiście przy założeniu, że sprawca, którego "skazano" za przestępstwo jest skazanym, nie pozwala na przyjęcie, że obejmuje on swym zakresem osobę, wobec której warunkowo umorzono postępowanie karne (tak zwłaszcza rozważania Sądu Najwyższego zamieszczone w uzasadnieniu uchwały z dnia 24 maja 2005 r., sygn. I KZP 17/05, OSNKW 2005 z. 17-8, poz. 59). Można tu dodatkowo zaznaczyć, że gdyby wolą ustawodawcy, który nowelizując z dniem 16 maja 2005 r. kodeks karny wiedział, że jednym z "wypadków wskazanych w ustawie" jest przepis art. 67 § 3 k.k., było, aby art. 49 § 1 k.k. znajdował pełne zastosowanie także w wypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, wówczas w miejsce zwrotu "za które skazano" użyłby on np. zwrotu "popełnionym przez".

W tej sytuacji należałoby więc przyjąć, kierując się gramatyczną wykładnią art. 49 § 1 k.k., że w zakresie, w jakim wskazuje on podstawowe zadania lub cele statutowe podmiotów w nim wymienionych, nie odnosi się do orzekania świadczenia pieniężnego w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego. Co istotne i mogące przemawiać za taką właśnie wykładnią art. 49 § 1 k.k., termin "skazano" jest ściśle związany właśnie z tym fragmentem analizowanego przepisu, który poświęcony jest wyłącznie wskazaniu zadania lub celu statutowego podmiotu, na rzecz którego ma być orzeczone świadczenie pieniężne. Zastosowanie art. 49 § 1 k.k. na wypadek warunkowego umorzenia postępowania karnego polegałoby więc na tym, że "w wypadku wskazanym w ustawie" (art. 67 § 3 k.k.) świadczenie pieniężne można orzec na rzecz dowolnego podmiotu wymienionego w wykazie, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k. w wysokości do 20 000 zł.

Wydaje się, że powyższa wykładnia art. 49 § 1 k.k. nie byłaby sprzeczna z ratio legis zmian, jakie wprowadzono w kodeksie karnym od dnia 16 maja 2005 r. W uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 8 października 2004 r., o zmianie ustawy kodeks karny oraz ustawy – kodeks karny wykonawczy (dostępnym w Systemie Informacji Prawnej LEX) wskazano bowiem, że miała ona na celu przede wszystkim wprowadzenie uregulowań pozwalających na usunięcie nieprawidłowości związanych z niewłaściwym wykorzystaniem środków finansowych pochodzących z nawiązek oraz świadczeń pieniężnych orzekanych przez sądy na podstawie dotychczasowych przepisów art. 47, 47a i 49a k.k. Zaznaczono tam, że w systemie prawnym obowiązującym przed dniem 16 maja 2005 r. środki finansowe przekazane instytucjom lub organizacjom społecznym w wyniku wykonania środka karnego w postaci nawiązki z art. 47 k.k. lub świadczenia pieniężnego z art. 49 k.k. pozostawały w praktyce poza jakąkolwiek kontrolą. Z tych właśnie powodów wprowadzono do kodeksu karnego instytucję specjalnego wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości (art. 49a § 2 k.k.) oraz dodano do kodeksu karnego wykonawczego art. 196a. Niewątpliwie orzekanie świadczeń pieniężnych na podstawie art. 67 § 3 k.k. na rzecz dowolnego podmiotu, ale wymienionego w wykazie, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k., gwarantowałoby kontrolę nad sposobem wykorzystania tych środków finansowych przez "obdarowany" podmiot.

Sąd Okręgowy nie stracił z pola widzenia faktu, że przy dotychczas omawianej interpretacji art. 49 § 1 k.k. powstaje pytanie, dlaczego racjonalny ustawodawca miałby różnicować wymagania co do celu, na jaki orzeka się środek karny, w zależności od tego, czy sprawcę skazano (na gruncie art. 49 § 1 k.k. oznacza to odstąpienie od wymierzenia kary lub skazanie z zastosowaniem np. art. 72 § 2 k.k. zdanie ostatnie), czy też postępowanie karne wobec niego warunkowo umorzono. Trzeba jednak pamiętać, że także przed dniem 16 maja 2005 r. w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego, ale również odstąpienia od wymierzenia kary, dobór celu (podmiotu), na jaki orzekano środek karny, charakteryzował się znaczną swobodą. Nowelizacja nie zmierzała do likwidacji tego stanu, lecz przede wszystkim do ustanowienia odpowiedniej kontroli nad wykorzystywaniem środków finansowych przez podmioty, na rzecz których orzekano środek karny w postaci świadczenia pieniężnego. Zachowanie, w razie warun-

kowego umorzenia postępowania karnego, dowolności przy wyborze podmiotu zamieszczonego w wykazie prowadzonym przez Ministra Sprawiedliwości, na rzecz którego można orzec świadczenie pieniężne, wyrównywałoby szanse wszystkich tych podmiotów na pozyskanie środków finansowych orzekanych na podstawie art. 67 § 3 k.k.

Tym samym konieczność orzeczenia świadczeń pieniężnych na rzecz podmiotów, których głównym zadaniem lub statutowym celem jest ochrona dobra naruszonego lub zagrożonego popełnionym przez sprawcę przestępstwem, ograniczałaby się na gruncie art. 49 § 1 k.k. do sytuacji, w których doszło do odstąpienia od wymierzenia kary, co również jest skazaniem, bądź też do skazania sprawcy z zastosowaniem np. art. 72 § 2 k.k. zdanie ostatnie – inny wypadek wskazany w ustawie.

Warto przy tej okazji zwrócić uwagę na inny jeszcze aspekt, związany z celowościową wykładnią art. 49 § 1 k.k. Trzeba bowiem zauważyć, że w wykazie, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k., póki co, próżno byłoby szukać (jak się wydaje sytuacja ta również w przyszłości nie ulegnie zmianie) takich podmiotów, których podstawowym zadaniem lub statutowym celem jest spełnianie świadczeń na cel społeczny związany z ochroną dobra zagrożonego lub naruszonego np. przestępstwem przeciwko dokumentom (np. art. 274 k.k. lub art. 276 k.k.). W razie warunkowego umorzenia postępowania karnego o te występki, jedynie zachowanie dowolności w wyborze podmiotu zamieszczonego w wykazie, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k., pozwoliłoby na orzeczenie świadczenia pieniężnego, co w tym przypadku często jest jedyną realną dolegliwością z jaką spotyka się sprawca. Wszak celem orzekania świadczenia pieniężnego na wypadek warunkowego umorzenia postępowania karnego jest wzmocnienie oddziaływania na sprawcę i przez to właśnie stworzenie podstaw do przekonania, że rozstrzygnięcie to, choć nie stanowi skazania, to jednak nie oznacza wyłączenia odpowiedzialności za popełniony czyn. W takiej sytuacji, przy braku swobody w wyborze podmiotu wymienionego w wykazie z art. 49a § 2 k.k., treść obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości zablokowałaby de facto możliwość stosowania art. 67 § 3 k.k. w zakresie, w jakim zezwala on na orzeczenie świadczenia pieniężnego.

Oczywiście Sąd Okręgowy nie traci z pola widzenia faktu, że art. 67 § 3 k.k. przewiduje fakultatywny charakter orzeczenia o środku karnym i są sytuacje, w których sąd uznaje, że takie orzeczenia byłoby niecelowe. Rzecz jednak w tym, że omawiany problem może się pojawić wówczas, gdy orzeczenie o świadczeniu pieniężnym w sytuacji warunkowego umorzenia postępowania karnego, z przyczyn o których była mowa wyżej, jawić się będzie jako wyjątkowo pożądaną.

Prawdą jest, że owej dowolności w wyborze podmiotu, z uwagi na brzmienie art. 49 § 1 k.k., nie można się doszukiwać w wypadku, gdy sprawcę "skazano", a więc gdy odstąpiono od wymierzenia kary lub skazano go z zastosowaniem np. art. 72 § 2 k.k. zdanie ostatnie. W takich jednak przypadkach już sam fakt skazania i wiążące się z nim konsekwencje (np. art. 107 § 5 k.k.) są dla sprawcy realnie dolegliwe i niemożność orzeczenia świadczenia pieniężnego z tego powodu, że brak jest w wykazie prowadzonym przez Ministra Sprawiedliwości podmiotu, którego podstawowe zadanie lub statutowy cel spełniałby kryteria wskazane w art. 49 § 1 k.k., nie stanowi tu zjawiska tak dalece negatywnego, jak w przypadku niemożności orzeczenia z tych samych przyczyn świadczenia pieniężnego w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Kończąc tą część rozważań, Sąd Okręgowy pragnie zaznaczyć, iż dostrzega, że art. 67 § 3 k.k. pozwala również na orzeczenie środka karnego w postaci zakazu prowadzenia pojazdów, wymienionego w art. 39 pkt 3 k.k. Szczegółowe uregulowanie tego środka karnego zamieszczone jest w art. 42 k.k., który w § 1 używa zwrotu "w razie skazania", a mimo to znajduje zastosowanie także w wypadku orzekania na podstawie art. 67 § 3 k.k. Rzecz jednak w tym, że przedstawiając Sądowi Najwyższemu zapytanie prawne, Sąd Okręgowy nie miał wątpliwości, czy w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego w ogóle można orzekać środek karny w postaci świadczenia pieniężnego, gdyż przesądza o tym, identycznie jak w wypadku zakazu z art. 39 pkt 3 k.k., treść art. 67 § 3 k.k. Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą jedynie celu, na jaki świadczenie pieniężne winno być wówczas przeznaczone.

III. W przekonaniu Sądu Okręgowego istotne argumenty przemawiają także za odmienną wykładnią art. 49 § 1 k.k., tj. zgodną z tą, jaką wskazał autor apelacji wniesionej w niniejszej sprawie. Trzeba bowiem

zauważyć, że art. 49 § 1 k.k. lege non distinguente odnosi się do wszystkich "wypadków wskazanych w ustawie, a więc także do wypadku uregulowanego w art. 67 § 3 k.k. Można zatem przyjąć, przy uwzględnieniu właśnie metod wykładni systemowej, że termin "za które skazano" oznacza na gruncie art. 49 § 1 k.k., iż sąd uznał sprawcę winnym popełnienia przestępstwa. W tej sytuacji niewątpliwie ów zwrot obejmowałby swoim zakresem także osobę, wobec której warunkowo umorzono postępowanie karne.

Za takim właśnie rozumieniem zwrotu „skazano” przemawiać może także wykładnia celowościowa. Pozwoliliby to uniknąć przeznaczania środków pochodzących ze świadczeń pieniężnych orzekanych na podstawie art. 67 § 3 k.k. na cele inne, niż związane z ochroną dobra zagrożonego lub naruszonego przestępstwem, które popełnił sprawca. Choć bowiem rzeczywiście zasadniczym celem nowelizacji kodeksów karnego i karnego wykonawczego, która weszła w życie w dniu 16 maja 2005 r., była potrzeba zagwarantowania kontroli nad wykorzystywaniem środków finansowych pochodzących z orzekania środków karnych w postaci m.in. świadczenia pieniężnego, to jednak równie istotne było spowodowanie, aby środki te zasilały konto podmiotów, których zadaniem lub statutowym celem jest ochrona dobra naruszonego lub zagrożonego popełnionym przez sprawcę przestępstwem (tak przywoływane już uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej k.k. i k.kw.). Dzięki temu wspomaganie tych celów byłoby wprost proporcjonalne do ilości przestępstw popełnionych przeciwko owym dobrom.

Można również przyjąć, że art. 67 § 3 k.p.k. poprzez fakt, że dopuszcza orzeczenie środka karnego w postaci świadczenia pieniężnego, stanowi lex specialis wobec zwrotu "za które skazano sprawcę" i tym samym pozwala zastosować art. 49 § 1 k.k. także w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego.

Nie sposób wreszcie nie zauważyć, że art. 49 § 1 k.k. jest tak zredagowany, iż jego pierwsze zdanie, aż do średnika, stanowi jedną całość i próba jego rozdzielenia, w wyniku której wskazania co do zadań i celów danego podmiotu nie miałyby mieć zastosowania w przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego, wydaje się być zabiegiem sprzecznym z zachowaniem tej właśnie jedności i nierozzerwalności zdania pierwszego art. 49 § 1 k.k.

Co istotne, gdyby w wypadku przewidzianym w art. 67 § 3 k.k. odrzucić stosowanie całości zdania pierwszego art. 49 § 1 k.k. z powodu zamieszczenia tam terminu "skazano", wówczas brak byłoby w kodeksie karnym wskazania, na jaki w ogóle cel i na czyją rzecz może być orzeczone świadczenie pieniężne w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego, co jest sytuacją nie do przyjęcia. Jak się wydaje, ta ostatnia uwaga może być jednak użyta jako argument za każdą z prezentowanych tu możliwości interpretacji art. 49 § 1 k.k., tzn., że w wypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego należy stosować albo jedynie fragment zdania pierwszego art. 49 § 1 k.k. (do słów "której podstawowym zadaniem") i zdanie drugie, albo też cały ten przepis. Stąd też forma pytania prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu przez Sąd Okręgowy.

IV. Dostrzegając omówione wyżej możliwości odmiennej interpretacji art. 49 § 1 k.k. oraz mając na uwadze fakt, że sygnalizowany problem, związany z interpretacją terminu "skazano", nie był dotychczas przedmiotem rozważań w orzecznictwie i wypowiedziach przedstawicieli doktryny, do których udało się dotrzeć Sądowi Okręgowemu, zdecydowano się na wystąpienie do Sądu Najwyższego o dokonanie zasadniczej wykładni art. 49 § 1 k.k. Sąd Okręgowy uznał jednocześnie, iż jest to niezbędne dla prawidłowego wyrokowania w niniejszej sprawie. Jeśli bowiem Sąd Najwyższy stanie na stanowisku, że w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego świadczenie pieniężne może być orzeczone na rzecz dowolnego podmiotu zamieszczonego w wykazie, o którym mowa w art. 49a § 2 k.k., wówczas zaskarżony wyrok należało będzie utrzymać w mocy. Jeśli natomiast Sąd Najwyższy opowie się za taką wykładnią art. 49 § 1 k.k., w myśl której w razie warunkowego umorzenia postępowania karnego świadczenie pieniężne może być orzeczone wyłącznie na rzecz takiego podmiotu zamieszczonego we wspomnianym wykazie, którego podstawowym zadaniem lub statutowym celem jest spełnianie świadczeń na określony cel społeczny, bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem popełnionym przez sprawcę, wówczas zaskarżony wyrok będzie podlegał korekcie.

Z wszystkich tych przyczyn orzeczono jak na wstępie.”

1.5. Terminy spraw rozpoznawanych w Izbie Karnej i Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego

1.5.1. Terminy rozpoznania następujących zagadnień prawnych:

- Czy przed wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze i niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 163, poz. 1361) radca prawny będący pełnomocnikiem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, pokrzywdzonej na skutek kradzieży, był osobą uprawnioną do wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia i wpisaniu sprawy do rejestru przestępstw z powodu niewykrycia sprawcy (art. 88 § 3 k.p.k. w zw. z art. 429 § 1 k.p.k. i art. 465 § 1 k.p.k.)?

I KZP 50/05, dnia 24 lutego 2006 r., godz. 9.30, s. „H”

Pełny tekst uzasadnienia pytania: Biuletyn Prawa Karnego Nr 8 z 2005 r., poz. 1.4.1.
<http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

- Czy dokończenie przed dniem 1 lipca 2003 r. postępowania przygotowawczego w formie śledztwa jedynie z powodu niemożności zakończenia dochodzenia w przewidzianym dla niego terminie (a więc zgodnie z art. 310 § 3 k.p.k. w ówczesnie obowiązującym brzmieniu) stanowi "przyczynę określoną w art. 325 i § 1" k.p.k., a tym samym "nie stanowi przeszkody w rozpoznaniu sprawy w trybie uproszczonym" w rozumieniu art. 469 k.p.k.?

I KZP 47/05, dnia 24 lutego 2006 r., godz. 10.00, s. „H”

Pełny tekst uzasadnienia pytania: Biuletyn Prawa Karnego Nr 7 z 2005 r., poz. 1.4.1.
<http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

- Czy do rozpoznania wniosku o uznaniu za wykonany środek karny zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych, prawomocnie orzeczonego przed dniem 1 września 1998 r., wobec sprawcy będącego w stanie nietrzeźwości, mają zastosowanie zasady określone w art. 84 § 1 i 2 k.k., czy też określone w art. 89 k.k. z 1969 r., w kontekście przepisu art. 4 § 1 k.k. i art. 12 § 2, art. 14 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Przepisy wprowadzające Kodeks Karny (Dz. U. Nr 88, poz. 554 z późn. zm.)?

I KZP 55/05, dnia 24 lutego 2006 r., godz. 10.30, s. „H”

Pełny tekst uzasadnienia pytania: Biuletyn Prawa Karnego Nr 10 z 2005 r., poz. 1.4.1.
<http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

- Czy czyn opisany w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz. U. Nr 92, poz. 881) stanowi wykroczenie w rozumieniu art. 1 § 1 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1808) Kodeks wykroczeń?

I KZP 52/05, dnia 24 lutego 2006 r., godz. 11.00, s. „H”

Pełny tekst uzasadnienia pytania: Biuletyn Prawa Karnego Nr 8 z 2005 r., poz. 1.4.3.
<http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

- Czy w wypadku, gdy skazany odbywa dwie lub więcej niepodlegające łączeniu, odbywane kolejno kary pozbawienia wolności, z których żadna nie została orzeczona na okres powyżej trzech lat i jeżeli przerwa w wykonaniu tychże kar trwała, co najmniej rok, a skazany odbył, co najmniej 6 miesięcy kary to może on być warunkowo przedterminowo zwolniony z odbycia ich reszty w trybie art. 155 § 1 k.k.w.?

I KZP 54/05, dnia 24 lutego 2006 r., godz. 11.30, s. „H”

Pełny tekst uzasadnienia pytania: Biuletyn Prawa Karnego Nr 9 z 2005 r., poz. 1.4.2.
<http://www.sn.pl/orzecznictwo/index.html>

2. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego dotyczące prawa karnego

2.1. Wyroki i postanowienia Trybunału Konstytucyjnego

2.2. Wokanda Trybunału Konstytucyjnego

2.2.1. Pytanie prawne dotyczące zgodności z Konstytucją RP art. 45 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe

Do Trybunału Konstytucyjnego wpłynęło pytanie prawne Sądu Rejonowego we Włocławku II Wydział Karny (sygn. akt P 1/06), czy przepis art. 45 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe jest zgodny z przepisami art. 31 ust. 3 i art. 54 Konstytucji RP oraz art. 10 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

2.2.2. Skarga konstytucyjna w sprawie zgodności art. 276 § 2 ustawy z dnia 9 stycznia 1997 roku - Kodeks celny z Konstytucją RP

Dnia 24 stycznia 2006 r. o godz. 10.00, Trybunał Konstytucyjny rozpozna skargę konstytucyjną Vadain International sp. z o.o. (sygn. akt SK 52/04) w sprawie zgodności art. 276 § 2 z:

- 1) art. 42 ust. 1, 2, 3 Konstytucji RP,
- 2) art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2, art. 175 ust. 1, art. 177 Konstytucji RP,
- 3) art. 46 Konstytucji RP,
- 4) art. 10 ust. 1, 2 Konstytucji RP,
- 5) art. 91 ust. 1 i ust. 2 w związku z art. 91 ust. 3 Konstytucji RP,
- 6) art. 2 Konstytucji RP,

Trybunał Konstytucyjny rozpozna skargę konstytucyjną w składzie:

Biruta Lewaszkiwicz-Petrykowska – przewodnicząca

Bohdan Zdziennicki – sprawozdawca

Marian Grzybowski

Wiesław Johann

Jerzy Stępień

2.2.3. Rozpoznanie skargi konstytucyjnej dotyczącej oddalenia kasacji jako oczywiście bezzasadnej

Dnia 16 stycznia 2006 r. o godz. 12.30 Trybunał Konstytucyjny rozpozna skargę konstytucyjną Tomasza D. dotyczącą oddalenia kasacji z powodu oczywistej bezzasadności.

Trybunał Konstytucyjny orzeknie w sprawie zgodności art. 535 § 2 Kodeksu postępowania karnego z art. 2 Konstytucji.

Sąd Najwyższy oddalił kasację Tomasza D. jako oczywiście bezzasadną Zdaniem skarżącego wynikająca z Konstytucji zasada państwa prawnego zobowiązuje organy państwa do tworzenia prawa, które gwarantowałyby rozpoznanie spraw przez instancje odwoławcze z wnikliwością, poszanowaniem prawa i stron procesowych oraz w sposób sprawdzalny dla stron procesowych i upoważnionych organów państwa. Kwestionowany przepis posługuje się pojęciem oczywistej bezza-

sadności, nie definiując go przy tym. Może to prowadzić do dowolności interpretacyjnych. Skarżący uznaje także za sprzeczne z zasadą państwa prawnego zwolnienie z obowiązku sporządzenia pisemnego uzasadnienia postanowienia o oddaleniu kasacji jako oczywiście bezzasadnej.

Rozprawie będzie przewodniczyła sędzia TK Teresa Dębowska-Romanowska, a sprawozdawcą będzie sędzia TK Ewa Łętowska.

3. Legislacja

(opr. S.Żółtek, asystent w Izbie Karnej SN)

3.1. Akty normatywne dotyczące prawa karnego

- Umowa międzynarodowa z dnia 31 maja 2001 r. Protokół przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją, uzupełniająca Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej z dnia 31 maja 2001 r. – Dz.U. Nr 252, poz. 2120
Pełny tekst: (<http://bap-ppsp.lex.pl/serwis/du/2005/2120.htm>)
- Oświadczenie rządowe z dnia 17 sierpnia 2005 r. Moc obowiązująca Protokołu przeciwko nielegalnemu wytwarzaniu i obrotowi bronią palną, jej częściami i komponentami oraz amunicją, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 31 maja 2001 r. – Dz.U. Nr 252, poz. 2121
Pełny tekst: (<http://bap-ppsp.lex.pl/serwis/du/2005/2121.htm>)

3.2. Prace legislacyjne rządu

- **Rada Ministrów dnia 27 grudnia 2005 r. przyjęła projekt ustawy o zmianie ustawy o zatrudnianiu osób pozbawionych wolności.**

Nowelizacja uwzględnia zalecenia Komisji Europejskiej, która uznała, że na zasadach szczególnych z pomocy publicznej mogą korzystać przywiezione zakłady pracy. Zmiany zostały określone w nowych "Wytycznych Wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw". Komisja Europejska zaakceptowała, opracowany przez więziennictwo, program pomocy publicznej, uwzględniający ulgi i zwolnienia oraz pomoc finansową z Funduszu Rozwoju Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Zgodnie z "Wytycznymi", z pomocy tej nie będą mogły skorzystać duże przedsiębiorstwa objęte pomocą państwa w związku z ich ratowaniem lub restrukturyzacją, chyba że pomoc ta zostanie przedstawiona Komisji Europejskiej jako indywidualna.

Pełny tekst komunikatu: http://www.kprm.gov.pl/441_15259.htm

- **Minister Sprawiedliwości przedstawił projekt ustawy wprowadzającej do kodeksu karnego instytucję chuligańskiego charakteru czynu zabronionego oraz tryb przyspieszony.**
Tekst projektu ustawy wraz z uzasadnieniem oraz projektami rozporządzeń znajduje się w załączniku przesłanym wraz z Biuletynem Prawa Karnego. Tekst umieszczono na stronie www Ministerstwa Sprawiedliwości: <http://www.ms.gov.pl/projekty/projekty.shtml>

3.3. Prace legislacyjne Sejmu i Senatu RP

3.3.1. Sejm

- **Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (wpływ do Sejmu 19 października 2005 r., pełen tekst: <http://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/opisy/50.htm>)

3.3.1.1. Posiedzenia plenarne

- **Na posiedzeniu w dniu 28 i 29 grudnia 2005 r. Sejmu** odbyło się III czytanie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (<http://orka.sejm.gov.pl/proc5.nsf/opisy/50.htm>)

3.3.1.2. Prace komisji sejmowych

3.3.2. Senat

3.3.2.1. Posiedzenia plenarne

3.3.2.2. Prace komisji senackich

3.4. Opinie i stanowiska Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego

4. Analizy

5. Informacja międzynarodowa

5.1. Rada Europy

5.2. Orzecnictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

5.2.1. Prawo do niezwłocznego postawienia przed sędzią w razie zatrzymania lub aresztowania

przepisy: art. 5 § 3 i art. 6 § 1 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka

hasła: prawo do wolności, Europejska Konwencja Praw Człowieka, Europejski Trybunał Praw Człowieka

Orzeczenie z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie *Jasiński v. Polska*, nr skargi 30865/96

Naruszenie art. 5 § 3, brak naruszenia art. 6 § 1

Skarżący, Marek Jasiński, został aresztowany 8 stycznia 1994 r. w związku z podejrzeniem popełnienia włamania. Dnia 10 stycznia postawiony został przed prokuratorem Prokuratury Rejonowej w Pszczynie, pod zarzutem popełnienia sześciu włamań. Prokurator zastosował wobec niego tymczasowe aresztowanie, ponieważ istniało duże prawdopodobieństwo, że dokonał on zarzucanych mu czynów, tym bardziej, że zatrzymany został na gorącym uczynku. Tymczasowe aresztowanie wielokrotnie przedłużano (dwa razy przez prokuratora rejonowego i wielokrotnie przez Sąd Rejonowy w Pszczynie), argumentując – oprócz powyższych przesłanek – że oskarżony prawdopodobnie popełnił również inne podobne czyny. Art. 210 §1 i 2 d.k.p.k. zezwalał na rozstrzygnięcie kwestii nakładania środków zapobiegawczych prokuratorowi, dopóki akt oskarżenia nie został wniesiony do właściwego sądu.

Dnia 15 marca skład sędziowski, któremu przewodniczył sędzia, który wcześniej odrzucał zażalenia na tymczasowe aresztowanie, rozpoczęło się postępowanie sądowe, w wyniku którego skarżący został uznany winnym 23 włamań i skazany na 4 lata pozbawienia wolności. Odwołał się od wyroku bez powodzenia, opierając się na zarzucie braku bezstronności sędziego, który najpierw miał do czynienia z jego sprawą w fazie postępowania przygotowawczego, a później sądowego, co naruszyło również zasadę *in dubio pro reo* i zasadę domniemania niewinności.

W skardze złożonej do Trybunału podniósł, że po aresztowaniu nie został postawiony przed sądem, a przed prokuratorem. Również bezstronność sądu budziła wątpliwości, jako że sędzia przewodniczący wiele razy miał do czynienia z wnioskami o zwolnienie i w tym czasie mógł wyrobić sobie pogląd na kwestię winy skarżącego i przewidywać wymiar kary. Skarżący oparł się na art. 5 § 3 Konwencji (prawo do niezwłocznego postawienia przed sędzią lub innym urzędnikiem uprawnionym przez ustawę do wykonywania władzy sądowej) i art. 6 § 1 (prawo do bezstronnego postępowania). Przedstawiciel rządu polskiego twierdził, że prokurator, jako strażnik interesu publicznego musi pozostać bezstronny w postępowaniu karnym i spełnia wszystkie warunki potrzebne do tego, by uznać go za „innego urzędnika uprawnionego przez ustawę do wykonywania władzy sądowej”.

Podobnie, jak w wielu innych podobnych sprawach dotyczących Polski (m.in. orzeczenie w sprawie *Niedbala v. Polska* z 4 lipca 2000 r., nr skargi 27915/95, orzeczenie w sprawie *Dacewicz v. Polska* z 2 lipca 2002 r., nr skargi 34611/97, orzeczenie w sprawie *Klamecki v. Polska* z 3 kwietnia 2003 r., nr skargi 31583/96), Trybunał stwierdził, że postawienie podejrzanego przed prokuratorem nie spełnia koniecznych gwarancji niezależności i bezstronności. Organy ścigania nie tylko stanowiły organ wykonawczy państwa, ale także wykonywały funkcje w postępowaniu przygotowawczym i grały rolę oskarżyciela w postępowaniu karnym. Co więcej, ponieważ prokurator działał jako strażnik interesu publicznego, nie

można go było uznać za „innego urzędnika uprawnionego przez ustawę do wykonywania władzy sądowej” (art. 5 § 3 Konwencji). Trybunał jednomyślnie stwierdził, że nastąpiło naruszenie art. 5 § 3 Konwencji.

Trybunał zauważył także, że obawy skarżącego co do bezstronności sędziego przewodniczącego są wprawdzie usprawiedliwione, lecz nie mogą być uważane za obiektywnie uzasadnione. Problemy, przed którymi stoi sędzia podejmując decyzję o tymczasowym aresztowaniu i orzekając o winie oskarżonego są odmiennej natury. Podejmując tę pierwszą decyzję musi ocenić dostępne dane pod tym względem, czy *prima facie* stanowią podstawę by przypuszczać, czy oskarżony popełnił zarzucany mu czyn. Natomiast podejmując decyzję o winie oskarżonego podsumowuje dostępne dowody przedstawione w czasie postępowania karnego. Dlatego też Trybunał stwierdził, że w tym przypadku nie nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

Trybunał zdecydował, że samo stwierdzenie naruszenia praw zagwarantowanych w Konwencji stanowi wystarczające zadośćuczynienie za krzywdę moralną skarżącego.

(opr. H.Kuczyńska, asystent w Izbie Karnej SN)

5.2.2. Stosowanie tymczasowego aresztowania

przepisy: art. 5 ust. 3 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności

hasła: tymczasowe aresztowanie, Europejska Konwencja Praw Człowieka, Europejski Trybunał Praw Człowieka

Wyrok z dnia 10 stycznia 2006 r., w sprawie *W.B. przeciwko Polsce*, skarg nr 34090/96

Brak naruszenia art. 5 ust. 3 Konwencji

W dniu 10 stycznia 2006 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka ogłosił trzy wyroki w sprawach polskich dotyczące zarzutu zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania (*W.B. p. Polsce*, skarga nr 34090/96; *Świerzko p. Polsce*, skarga nr 9013/02 i *Harazin p. Polsce*, skarga nr 38227/02). Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w dwóch spośród trzech ww. spraw z powodu stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżących przez zbyt długi czas (3 lata, 2 miesiące 16 dni w sprawie *Świerzko* oraz 2 lata i 8 miesięcy w sprawie *Harazin*). Jedynie w sprawie *W.B.* Trybunał nie dopatrzył się naruszenia standardu rozsądnego terminu stosowania tymczasowego aresztowania.

Skarżący *W.B.* był oskarżony o pobicie i wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 24 września 1996 r. skazany na karę 6 lat pozbawienia wolności. Wyrok ten został następnie uchylony przez Sąd Apelacyjny w Krakowie w dniu 27 maja 1997 r. W dniu 10 grudnia 1997 r. skarżący został ponownie uznany winnym popełnienia przestępstwa pobicia i skazany na karę 6 lat pozbawienia wolności wyrokiem Sądu Okręgowego w Tarnowie. Po rozpoznaniu apelacji skarżącego Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 17 czerwca 1998 r. uniewinnił skarżącego od stawianych mu zarzutów. W toku postępowania karnego **wobec skarżącego stosowano tymczasowe aresztowanie przez okres 1 roku, 5 miesięcy i 28 dni** (od dnia 10 października 1995 r. do dnia 24 września 1996 r., kiedy to zapadł wyrok sądu pierwszej instancji [stosowanie tymczasowego aresztowania po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji traktuje się, zgodnie z orzecznictwem Trybunału, jako „pozbawienie wolności wskutek wydania wyroku” w rozumieniu art. 5 ust. 1 (a) Konwencji] oraz od dnia 27 maja 1997 r. do dnia 10 grudnia 1997 r.).

Oceniając zasadność stosowania tymczasowego aresztowania wobec skarżącego przez ww. okres Trybunał, jak zwykł to czynić w sprawach dotyczących zarzutu zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania, zwrócił uwagę na dwie okoliczności: 1. czy postępowanie karne było prowadzone ze szczególną starannością oraz 2. czy sądy krajowe przywołały w uzasadnieniach postanowień o przedłużeniu stosowania tego środka zapobiegawczego „wystarczające” i „odpowiednie” przesłanki. Trybunał nie

miał wątpliwości, że sprawa miała skomplikowany charakter, gdyż dotyczyła oskarżenia o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy, skierowanego przeciwko siedmiu współoskarżonym, a sąd miał przesłuchać 19 świadków. Czas trwania postępowania był, zdaniem Trybunału, rozsądny (postępowanie przygotowawcze zakończono w ciągu 4 miesięcy, zaś pierwszoinstancyjne postępowanie sądowe trwało 9 miesięcy).

Trybunał stwierdził, że **czas stosowania tymczasowego aresztowania nie był szczególnie długi** (para. 66 wyroku). W ocenie Trybunału okoliczności, które uzasadniały tymczasowe aresztowanie skarżącego, powołane przez polskie sądy w kolejnych postanowieniach dotyczących stosowania tego środka, były „wystarczające” i „odpowiednie”. Sądy podkreślały istnienie dużego ryzyka utrudniania postępowania, zwłaszcza przez podejmowanie prób nakłaniania świadków do składania fałszywych zeznań, oraz duże prawdopodobieństwo sprawstwa. Trybunał odnotował, że ryzyko matactwa było potwierdzone okolicznościami sprawy, gdyż w dniu 24 października 1995 r. prokurator przedstawił żonom trzech oskarżonych w sprawie zarzuty nakłaniania pokrzywdzonych do składania fałszywych zeznań. Trybunał podkreślił także, że szybsze zakończenie postępowania karnego zostało utrudnione przez to, że pokrzywdzeni w sprawie wycofali swoje zeznania, a następnie wyjechali z Polski i – pomimo starań ze strony organów procesowych – nie udało się ustalić miejsca ich pobytu.

Zdaniem Trybunału wszystkie powyższe okoliczności sprawy świadczą o tym, że stosowanie wobec skarżącego tymczasowego aresztowania przez okres 1 roku, 5 miesięcy i 28 dni było uzasadnione.

W sprawie tej Trybunał odniósł się także do drugiego zarzutu podniesionego przez skarżącego na gruncie art. 5 ust. 3 Konwencji, który ma obecnie jedynie „historyczne” znaczenie. Trybunał stwierdził, że zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec skarżącego przez prokuratora w dniu 10 października 1995 r. naruszało gwarancje art. 5 ust. 3 Konwencji.¹

Pełny tekst wyroku w j. angielskim jest dostępny pod adresem:

<http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=3&portal=hbkm&action=html&highlight=Poland&sessionid=5312398&skin=hudoc-en>

(opr. M. Wąsek-Wiaderek – Biuro Studiów i Analiz SN)

5.2.2. Odmowa wykonania orzeczenia przez władze jako naruszenie prawa do sądu

przepisy: art. 6 § 1 i art. 13 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, art. 1 Protokołu Nr 1

hasła: Dostęp do sądu, Prawo do rzetelnego (uczciwego) procesu, Europejska Konwencja Praw Człowieka, Europejski Trybunał Praw Człowieka

Orzeczenia z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawach: *Dunda v. Ukraina*, skarga nr 23778/03, *Patrino v. Ukraina*, skarga nr 26907/03, *Koshchavets v. Ukraina*, skarga nr 12170/03, *Kotelnikova v. Ukraina*, skarga nr 21726/03

Naruszenie art. 6 § 1; Naruszenie art. 13; Naruszenie art. 1 Protokołu Nr 1

W rozpatrywanych przez Trybunał sprawach, czterej obywatele Ukrainy złożyli skargi w związku z odmową wykonania orzeczenia przez władze, dotyczącego zaległych wierzytelności. Było to wprawdzie zagadnienie nie znajdujące się w polu zainteresowania prawa karnego, jednak również dla tej dziedziny może mieć znaczenie konstatacja Trybunału, że odmowa wykonania orzeczenia przez władze stanowi naruszenie prawa do sądu. Z wyjątkiem M. Koshchavets, wszyscy skarżący oparli się na art. 6 § 1 Kon-

¹ Trzeba zwrócić uwagę na fakt, że skarga W.B. została wniesiona do Trybunału w 1996 r., czyli skarżący doczekał się rozstrzygnięcia jego sprawy w Strasburgu po 10 latach oczekiwania.

wencji (prawo do rzetelnego postępowania, prawo do sądu). M. Koshchavets i N. Kotelnikova oparli się także na art. 1 Protokołu Nr 1 (ochrona własności) oraz art. 13 Konwencji (prawo do skutecznego środka odwoławczego do właściwego organu państwowego).

Trybunał w omawianym orzeczeniu po raz kolejny podkreślił (por. orzeczenia w sprawach: *Voïtenko v Ukraina*, z dnia 29 czerwca 2004 r., skarga nr 18966/02; *Katsyuk v Ukraina* z dnia 5 kwietnia 2005 r., skarga nr 58928/00), że władze państwowe nie mogą powoływać się na brak funduszy finansowych jako usprawiedliwienie dla niezastosowania się do orzeczenia sądowego nakładającego obowiązek zapłaty. W tych sprawach skarżący zostali poinformowani, że niemożliwe jest uiszczenie przez dłużnika (organu państwowego) stwierdzonej prawomocnym wyrokiem sądowym należności z powodu stwierdzenia braku środków finansowych. Przedstawiciel rządu Ukrainy utrzymywał, że prawo wewnętrzne umożliwia wierzycielowi otrzymanie zaświadczenia o niewypłacalności dłużnika, w wyniku wniesienia środka odwoławczego, co wypełnia gwarancje określone w art. 13 Konwencji.

Natomiast Trybunał przyjął, że niemożność otrzymania w przeciągu czterech lat wiarytelności stwierdzonej prawomocnym orzeczeniem sądu stanowi naruszenie prawa do rzetelnego procesu, zagwarantowanego w art. 6 § 1 Konwencji. Znaczące opóźnienia w zapłacie stanowią również naruszenie prawa własności określonego w art. 1 Protokołu Nr 1. Przyjęcie odmiennego rozwiązania oznaczałoby, że władze nie muszą podporządkować się wydanym przeciwko nim wyrokom sądowym. Wykonanie wyroku sądowego musi być uważane za integralną część procesu sądowego. W konsekwencji Trybunał przyjął, że skarżący nie posiadali skutecznego środka dochodzenia swoich praw przed sądem, co naruszyło art. 13 Konwencji. Jednomyślnie uznał, że nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji w sprawach *Dunda, Patri-no* i *Kotelnikova* i naruszenie art. 1 Protokołu Nr 1 i art. 13 w sprawach *Koshchavets* i *Kotelnikova*.

(opr. H.Kuczyńska, asystent w Izbie Karnej SN)

5.3. Europejski Trybunał Sprawiedliwości

5.4. Unia Europejska

5.5. Międzynarodowe prawo karne – międzynarodowe trybunały karne

6. Przegląd książek i czasopism

- **Palestra 2005 nr 11-12**

Michał Zaremba: Kontratyp relacji prasowej w prawie polskim

Janusz Kochanowski: Powrót do retrybutywizmu

Agnieszka Rybak-Starczak: "Oko za oko", czyli naprawienie szkody w przestępstwach przeciwko życiu i zdrowiu

Jarosław Majewski Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 26 sierpnia 2004 r., I KZP 17/04

Jan Widacki Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 11 marca 2005 r., II AKa 28/05

Marcin Świerk Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 30 marca 2005 r., WA 4/05

Marek Siwek Glosa do wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 28 listopada 2002 r., II AKa 398/02

- **Paragraf na drodze 2005 nr 12**

Tomasz Razowski: Odpowiedzialność za wykroczenie kierującego pojazdem nie używającego pasów bezpieczeństwa

Lech K. Paprzycki: Nieudolna próba wprowadzenia sądu w błąd

- **Orzecznictwo Sądów Polskich 2005 nr 12**

- *Janusz Raglewski Glosa do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 25 lutego 2005 r., I KZP 36/04; art. 85 k.k.*

- *Andrzej Murzynowski: Glosa do uchwały Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 20 stycznia 2005 r., I KZP 29/04; art. 607a k.p.k.*

- **Roczniki Nauk Prawnych – Prawo 2005 Tom XV Nr 2**

Stanisław Hoc: O znieważeniu Narodu lub Rzeczypospolitej Polskiej str. 87

Leszek Bednarski: Oględziny jako metoda wykrywania zbrodni str. 93

7. Informacje i ogłoszenia

USTAWA

z dnia.....

o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw

Art. 1.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 49a otrzymuje brzmienie:

„**Art. 49a. § 1.** Organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia, o których mowa w art. 47, 49 i 57a § 2, muszą obejmować swoją działalnością terytorium całego kraju.

§ 2. Minister Sprawiedliwości prowadzi wykaz, do którego wpisuje instytucje, organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia, o których mowa w art. 47, 49 i 57a § 2. Wpisu do wykazu dokonuje się na wniosek zainteresowanego podmiotu. Wykaz jest publikowany co najmniej raz w roku, w formie obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa Sprawiedliwości.”;

2) po art. 57 dodaje się art. 57a w brzmieniu:

„**Art. 57a. § 1.** Jeżeli sprawca dopuścił się występku o charakterze chuligańskim, sąd wymierza karę pozbawienia wolności nie niższą od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, a jeżeli ustawa daje możliwość wyboru rodzaju kary, sąd może orzec tylko w wyjątkowych wypadkach karę łagodniejszego rodzaju tak zaostrzoną.

§ 2. W wypadku określonym w § 1, sąd orzeka nawiązkę na rzecz pokrzywdzonego albo na rzecz instytucji, stowarzyszenia, fundacji lub organizacji społecznej, wpisanej do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości, której podstawowym zadaniem lub celem statutowym jest spełnianie świadczeń na określony cel społeczny, bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstwem, za które skazano sprawcę, z przeznaczeniem na ten cel.”;

3) w art. 58 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Przepisu § 3 nie stosuje się do sprawcy występku umyślnego, który był uprzednio skazany na karę pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż 6 miesięcy bez warunkowego zawieszenia jej wykonania oraz do sprawcy określonego w art. 57a § 1.”;

4) art. 59 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 59. § 1.** Jeżeli przestępstwo jest zagrożone karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 3 lat albo alternatywnie karami wymienionymi w art. 32 pkt 1 – 3 i społeczna szkodliwość czynu

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U.: z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426 oraz z 2005 r. Nr 86, poz. 732, Nr 90, poz. 757, Nr 132, poz. 1109, Nr 163, poz. 1363, Nr 178, poz. 1479 i Nr 180, poz. 1493.

nie jest znaczna, sąd może odstąpić od wymierzenia kary, jeżeli orzeka równocześnie środek karny, a cele kary zostaną przez ten środek spełnione.

§ 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 57a § 1.”;

5) w art. 69 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Zawieszenia wykonania kary nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 57a § 1 lub art. 64 § 2, chyba że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami; zawieszenia wykonania kary, o którym mowa w art. 60 § 3-5, nie stosuje się do sprawcy określonego w art. 64 § 2.”;

6) w art. 71:

a) dodaje się § 1a w brzmieniu :

„§ 1a. Zawieszając wykonanie kary pozbawienia wolności albo ograniczenia wolności, orzeczonej wobec sprawcy występku, o którym mowa w art. 57a §1, sąd orzeka grzywnę wymienioną w § 1; przepisu art. 58 § 2 nie stosuje się.”;

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. W razie zarządzenia wykonania kary pozbawienia wolności albo ograniczenia wolności, grzywna orzeczona na podstawie § 1 lub § 1a nie podlega wykonaniu; kara pozbawienia wolności albo ograniczenia wolności ulega skróceniu o okres odpowiadający liczbie uiszczonych stawek dziennych z zaokrągleniem do pełnego dnia.”;

7) w art. 115 kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje się § 21 w brzmieniu:

„§ 21. Występkiem o charakterze chuligańskim jest występki umyślny, którego sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiste błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie zasad porządku prawnego.”.

Art. 2.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.³⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) po rozdziale 54 dodaje się rozdział 54a w brzmieniu:

„Rozdział 54a. Postępowanie przyspieszone

Art. 517a. W postępowaniu przyspieszonym stosuje się przepisy o postępowaniu zwyczajnym, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 517b. § 1. W postępowaniu przyspieszonym mogą być rozpoznawane sprawy o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie uproszczonym, jeżeli sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzony przez Policję lub inny uprawniony organ do sądu w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania.

§ 2. Postępowanie przyspieszone toczy się w trybie publicznoskargowym także o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego, jeżeli miały one charakter chuligański.

§ 3. Dochodzenia można zaniechać albo przeprowadzić je w niezbędnym zakresie, bez wydania postanowienia o jego wszczęciu, o przedstawieniu zarzutów oraz o zamknięciu dochodzenia.

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U.: z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 240, poz. 2641 oraz z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363 i Nr 169, poz. 1416.

§ 4. Jeżeli zachodzą wystarczające podstawy do sporządzenia wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym, zwanego dalej „wnioskiem o rozpoznanie”, funkcjonariusz Policji lub innego uprawnionego organu przedstawia ten wniosek na piśmie prokuratorowi, który go zatwierdza, a następnie kieruje do sądu; wniosek o rozpoznanie zastępuje akt oskarżenia. W razie odmowy zatwierdzenia prokurator podejmuje decyzję co do dalszego biegu sprawy.

§ 5. Wniosek o rozpoznanie powinien zawierać dane, o których mowa w art. 332 § 1 pkt 1-5; przepisy art. 333 § 1 -3 oraz art. 334 stosuje się odpowiednio.

§ 6. Odpis wniosku o rozpoznanie prezes sądu doręcza oskarżonemu oraz jego obrońcy, oznaczając czas na przygotowanie do obrony. Odpis wniosku o rozpoznanie doręcza się oskarżonemu łącznie z pisemnym pouczeniem o jego prawach, obowiązkach i konsekwencjach wskazanych w art. 6, 72 § 1, art. 74, 75, 138, 139 i 175.

§ 7. Powództwo cywilne jest niedopuszczalne.

§ 8. Zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania prokurator nie przekaze go do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie; przepisu art. 248 § 1 nie stosuje się.

§ 9. Sąd przystępuje niezwłocznie do rozpoznania sprawy; przepisów art. 335, 339 § 1 i § 3-5 oraz art. 353 nie stosuje się.

§ 10. Oskarżonego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie nie doręczono mu postanowienia o zastosowaniu wobec niego tymczasowego aresztowania.

§ 11. Sąd rozpoznaje sprawę jednoosobowo; sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego; prezes sądu odwoławczego może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli wymagają tego jej okoliczności.

§ 12. Każda osoba wezwana w charakterze świadka, biegłego lub specjalisty przez Policję lub inny uprawniony organ jest obowiązana stawić się w sądzie we wskazanym terminie.

Art. 517c. § 1. Postępowanie przyspieszone prowadzi się również w razie jednorazowej przerwy w rozprawie na czas nie dłuższy niż 7 dni; zarządzając przerwę, sąd rozstrzyga w kwestii zastosowania środka zapobiegawczego.

§ 2. Jeżeli sprawy nie można rozpoznać w terminie wskazanym w § 1 lub sprawa nie podlega rozpoznaniu w trybie przyspieszonym, sąd rozstrzyga w kwestii środka zapobiegawczego i przekazuje sprawę prokuratorowi, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego.

§ 3. Jeżeli po rozpoczęciu przewodu sądowego sąd stwierdzi, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu przyspieszonym, rozpoznaje ją w dalszym ciągu w tym samym składzie w trybie uproszczonym, chyba że tryb ten jest niedopuszczalny; przepis § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 517d. § 1. Jeżeli na podstawie okoliczności ujawnionych na rozprawie sąd przewiduje możliwość wymierzenia kary pozbawienia wolności powyżej lat 2, rozstrzyga w kwestii środka zapobiegawczego i przekazuje sprawę prokuratorowi, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego.

§ 2. W razie skazania oskarżonego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, sąd, po wysłuchaniu stron, rozstrzyga co do stosowania środka zapobiegawczego.

Art. 517e. W sprawie o występki o charakterze chuligańskim, rozpoznawanej w postępowaniu przyspieszonym, w wypadkach określonych w art. 517 c § 1 i art. 517 d § 2 można zastosować tymczasowe aresztowanie niezależnie od wystąpienia przesłanek określonych w art. 258 § 1; przepisu art. 259 § 3 nie stosuje się.

Art. 517f. W postępowaniu przyspieszonym przepisów art. 98 § 2 i art. 411 § 1 nie stosuje się.

Art. 517g. § 1. Termin do złożenia wniosku, o którym mowa w art. 422 § 1, wynosi 3 dni; wniosek ten może być złożony ustnie do protokołu rozprawy.

§ 2. Termin, o którym mowa w art. 445 § 1, wynosi 7 dni.

Art. 517h. § 1. Sąd sporządza uzasadnienie wyroku w terminie 3 dni od daty złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia.

§ 2. Akta przekazuje się niezwłocznie sądowi odwoławczemu, który rozpoznaje sprawę najpóźniej w ciągu miesiąca od otrzymania akt sprawy wraz z apelacją. Przepisu art. 448 nie stosuje się.

§ 3. Jeżeli oskarżony jest pozbawiony wolności, w wypadku wniesienia apelacji przez prokuratora lub obrońcę, sąd odwoławczy doręcza oskarżonemu zawiadomienie o przyjęciu apelacji i jej odpis wraz z zawiadomieniem o terminie rozprawy apelacyjnej.

Art. 517i. § 1. W postępowaniu przyspieszonym przed sądem oskarżony musi mieć obrońcę. Przepis art. 79 § 3 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Jeżeli oskarżony nie ma obrońcy z wyboru, prezes sądu właściwego do rozpoznania sprawy wyznacza mu obrońcę z urzędu; art. 81 § 2 stosuje się odpowiednio.

§ 3. Jeżeli w sprawie, w której oskarżony korzysta z obrońcy z wyboru, obrońca lub oskarżony wypowiada stosunek obrończy, prezes sądu lub sąd wyznacza obrońcę z urzędu, o ile oskarżony nie powołał niezwłocznie obrońcy z wyboru.

Art. 517j. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia oskarżonemu możliwości korzystania z pomocy obrońcy i jego wyboru w postępowaniu przyspieszonym, mając na uwadze konieczność udziału obrońcy w postępowaniu przyspieszonym przed sądem.”;

2) art. 646 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 646.** W sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych nie stosuje się przepisów o postępowaniu uproszczonym, prywatno - skargowym, nakazowym i przyspieszonym. Poza tym stosuje się przepisy działów poprzednich, chyba że przepisy działu niniejszego stanowią inaczej.”.

Art. 3.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, z późn. zm.⁴⁾) w art. 196a § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Instytucje, fundacje, stowarzyszenia lub organizacje społeczne, które w wyniku wykonania prawomocnie orzeczonego środka karnego w postaci nawiązki określonej w art. 47 i 57a § 2 Kodeksu karnego lub świadczenia pieniężnego określonego w art. 49 Kodeksu karnego otrzymały środki finansowe, są obowiązane do sporządzania i przekazywania Ministrowi Sprawiedliwości rocznych sprawozdań dotyczących wykorzystania tych środków w terminie do dnia 20 lutego roku następującego po roku, w którym je otrzymały, oraz do wyodrębnienia tych środków w ewidencji księgowej.”.

Art. 4.

W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r.- Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. Nr 106, poz. 1148, z późn. zm.⁵⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) art. 90 otrzymuje brzmienie:

„**Art. 90. § 1.** W postępowaniu przyspieszonym mogą być rozpoznawane sprawy o wykroczenia, jeżeli sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzony do sądu przez Policję lub inny uprawniony organ w ciągu 48 godzin od chwili ujęcia.

§ 2. Postępowanie przyspieszone stosuje się ponadto, gdy ustawa tak stanowi.

§ 3. Postępowania przyspieszonego nie stosuje się wobec osób podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.”;

2) w art. 91 uchyla się § 1.”.

Art. 5.

§ 1. Prezesi sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz prokuratorzy okręgowi i prokuratorzy rejonowi zapewnią funkcjonowanie podległych im jednostek, związane z rozpoznawaniem spraw w postępowaniu przyspieszonym.

§ 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, organizację całodobowych dyżurów w sądach rejonowych z udziałem prokuratora, mając na uwadze konieczność prawidłowej organizacji pracy tych sądów i prokuratur rejonowych, a także zapewnienia realizacji uprawnień procesowych uczestnikom postępowania oraz równomiernego obciążenia sędziów danego sądu udziałem w pełnieniu tych dyżurów.

Art. 6.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U.: z 1997 r. Nr 160, poz. 1083, z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 60, poz. 701 i Nr 120, poz. 1268, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 111, poz. 1194, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 200, poz. 1679, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 142, poz. 1380 i Nr 179, poz. 1750, z 2004 r. Nr 93, poz. 889, Nr 10, poz. 2135, Nr 240, poz. 2405, Nr 243, poz. 2426 i Nr 273, poz. 2703 oraz z 2005 r. Nr 163, poz. 1363 i Nr 178, poz. 1479.

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U.: z 2003 r. Nr 109, poz. 1031 i Nr 213, poz. 2081, z 2004 r. Nr 128, poz. 1351 oraz z 2005 r. Nr 132, poz. 1103 i Nr 143, poz. 1203.

UZASADNIENIE

Wzrost liczby przestępstw określanych mianem „pospolitych”, kierowanych najczęściej przeciwko podstawowym dobrom człowieka oraz przeciwko porządkowi publicznemu, doprowadził do spadku poczucia bezpieczeństwa obywateli i spowodował reakcje społeczne, będące wyrazem oczekiwań surowego i szybkiego karania sprawców takich przestępstw.

Oczekiwania te realizuje projektowana ustawa.

Wspomniane przestępstwa cechuje kilka elementów, które pozwalają określać je wspólnym mianem „przestępstw o charakterze chuligańskim”.

W projektowanej ustawie zakłada się wprowadzenie szeregu obostrzeń przy wymiarze kary za przestępstwa o takim charakterze.

W pierwszym rzędzie konieczne jest więc wskazanie, jakie okoliczności świadczą o popełnieniu przestępstwa o charakterze chuligańskim.

Projekt, w art. 1 pkt 1 (projektowany art. 115 § 21 k.k.) zawiera legalną definicję pojęcia „występku o charakterze chuligańskim”. Powyższy przepis przewiduje, iż do tej grupy przestępstw należą występki umyślne, których sprawcy działają publicznie i bez powodu lub z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie zasad porządku prawnego.

Definicja ta nie obejmuje zbrodni, co wynika z faktu, iż każda zbrodnia, ze swej istoty, zawiera już wysoki stopień szkodliwości społecznej i z tego właśnie powodu zagrożona jest znacznie surowszą sankcją niż występki.

W art. 1 pkt 2 projektu ustawy przewiduje się, że wobec sprawcy występków o charakterze chuligańskim regułą jest orzekanie kary pozbawienia wolności, a tylko w przypadkach wyjątkowych – kary ograniczenia wolności lub grzywny. Jednocześnie każdą z tych kar wymierza się powyżej dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę (projektowany art. 57 a § 1 k.k.).

Niejako uzupełnieniem reguł wymienionych w projektowanym art. 57a § 1 k.k. są zmiany w treści art. 58 § 4 i art. 59 – k.k., prowadzące do wyłączenia stosowania obu przepisów odniesieniu do sprawców występków o charakterze chuligańskim (art. 1 pkt 3 i 4 ustawy).

Przepis art. 58 § 4 k.k. po wejściu w życie projektowanych zmian dotyczyć będzie również sprawców występków o charakterze chuligańskim. Będzie zatem wówczas wykluczone stosowanie § 3 dającego sądowi możliwość orzeczenia, w przypadku występków zagrożonych karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 5 lat, kary grzywny albo ograniczenia wolności, w szczególności jeżeli orzeka się równocześnie środek karny.

Wobec sprawcy występków o charakterze chuligańskim, zagrożonego karą pozbawienia wolności nie przekraczającą 3 lat albo alternatywnie karami wymienionymi w art. 32 pkt 1 – 3 nie będzie można stosować także przepisu art. 59 § 1 k.k., pozwalającego odstąpić od wymierzania kary w sytuacji, gdy sąd równocześnie orzeka środek karny.

Omawiane uregulowania stanowią wyraz przekonania, że wskazywane występki, jako najbardziej dokuczliwe społecznie i powodujące najszerzy oddźwięk, powinny spotkać się z surowszą represją prawną – karną.

Właśnie wzgląd na represyjno – prewencyjny cel kary legł u podstaw regulacji, dotyczących prymatu orzekania odnośnie do takich czynów (co do zasady) kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania, obligatoryjnie orzekanej nawiązki czy grzywny.

W art. 1 pkt 5 projektowanej ustawy wskazano bowiem wprost, że do sprawcy występków o charakterze chuligańskim nie stosuje się warunkowego zawieszenia wykonania kary, chyba, że zachodzi wyjątkowy wypadek, uzasadniony szczególnymi okolicznościami (projektowany art. 69 § 3 k.k.).

Wówczas jednak, jak założono, orzeczenie grzywny na podstawie art. 71 § 2 k.k. będzie obojętne, ponieważ grzywna ta staje się realnie i szybko odczuwaną przez sprawcę dolegliwością, co ma podstawowe znaczenie wobec osoby, która rażąco lekceważy zasady porządku prawnego. Równie istotnym w takiej sytuacji jest też wzgląd na społeczny wydzźwięk kary. W takiej sytuacji nie stosuje się art. 58 § 2, pozwalającego na odstąpienie od orzeczenia kary grzywny, jeżeli dochody sprawcy, jego stosunki majątkowe i możliwości zarobkowe uzasadniają przekonanie, że sprawca grzywny nie uiści i nie można jej będzie ściągnąć w drodze egzekucji (art. 1 pkt 6a ustawy – projektowany art. 71§ 1a k.k.).

Niezależnie od wymierzanej sprawcy grzywny, projekt przewiduje nawiązkę, orzeczaną obowiązkowo na rzecz pokrzywdzonego albo na rzecz instytucji, stowarzyszenia, fundacji lub organizacji społecznej, której podstawowym zadaniem lub celem statutowym jest spełnianie świadczeń na określony cel społeczny, bezpośrednio związany z ochroną dobra naruszonego lub zagrożonego przestępstw, za które skazano sprawcę, z przeznaczeniem na ten cel (art. 1 pkt 2 ustawy – projektowany art. 57a § 2 k.k.).

Rozwiązanie to kładzie nacisk na kompensacyjny charakter nawiązki wobec pokrzywdzonego, który szybko i bez dodatkowych wniosków ze swej strony może uzyskać finansową rekompensatę za wyrządzoną mu szkodę.

Konsekwencją wprowadzenia tego przepisu stała się odpowiednia zmiana w art. 49a k.k., jako, że nawiązki na rzecz wymienionych w nim instytucji, organizacji społecznych, fundacji i stowarzyszeń orzekane byłyby również na podstawie projektowanego art. 57a § 2. Tym samym podmioty, które otrzymały środki finansowe na skutek orzeczenia tych nawiązek muszą być wpisane do wykazu prowadzonego przez Ministra Sprawiedliwości (art. 1 pkt 1 ustawy).

Wprowadzenie do Kodeksu karnego przepisu określającego zespół cech „występków mających chuligański charakter” oraz uregulowań, zawierających prawno karne konsekwencje w zakresie obostrzeń kary za takie występk samo w sobie nie przyniesie szybkich, oczekiwanych przez społeczeństwo i dostrzegalnych zmian, w zakresie traktowania ich sprawców. Dla umocnienia poczucia bezpieczeństwa obywateli, przekonania o sprawnie działających organach ścigania i wymiaru sprawiedliwości, a przez to – wzrostu poszanowania prawa niezbędnym jest stworzenie takich mechanizmów, które pozwolą na szybkie postawienie przed sądem i osądzenie sprawców najbardziej potępianych przestępstw. Celowi temu służy wprowadzenie w Kodeksie postępowania karnego nowego rozdziału, oznaczonego numerem 54a, zatytułowanego „Postępowanie przyspieszone” (art. 2 pkt 1 ustawy – projektowane art. 517a – 517j k.p.k.) oraz wprowadzenie zmian w sposobie funkcjonowania sądów powszechnych, a także prokuratury (całodobowe dyżury w niektórych, największych sądach - sędziów i prokuratorów).

Zakłada się, że postępowanie przyspieszone, choć znacznie odformalizowane w fazie postępowania przygotowawczego, będzie jednak w pełni realizować ogólne zasady procesu karnego, przy jednoczesnym respektowaniu zagwarantowanych uprawnień uczestników postępowania, w tym zwłaszcza – prawa oskarżonego do obrony. Szybkość tego postępowania przed sądem nie jest bowiem osiągnięta poprzez jakiegokolwiek ograniczenia postępowania dowodowego, lecz poprzez nakaz niezwłocznego przystąpienia do rozpoznania sprawy przez sąd oraz skrócenie terminów czynności, podejmowanych w postępowaniu międzyinstancyjnym.

Regułą, wynikającą z projektowanego art. 517a k.p.k. jest stosowanie w postępowaniu przyspieszonym przepisów postępowania zwyczajnego, jeżeli przepisy rozdziału 54a nie stanowią inaczej, przy czym postępowanie toczy się zawsze w trybie publicznoskargowym, także wtedy, gdy charakter chuligański ma występki ścigany z oskarżenia prywatnego.

W postępowaniu tym mogą być rozpoznawane sprawy o przestępstwa podlegające rozpoznaniu w trybie uproszczonym pod warunkiem, że sprawca został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzony do sądu w ciągu 48 godzin od daty zatrzymania (projektowany

art. 517b § 1 k.p.k.). Takie rozwiązanie pozwala na szybkie osądzenie sprawcy występku, którego popełnienie nie nasuwa wątpliwości dowodowych, zaś w przypadku ich pojawienia się – dalsze postępowanie toczy się w trybie uproszczonym lub zwyczajnym, o czym stanowi projektowany art. 517c § 3 i 4 k.p.k.

Trzeba przy tym podkreślić, iż w wielu sprawach doprowadzenie sprawcy do sądu i niezwłoczne przystąpienie do rozpoznania sprawy pozwoli uniknąć stosowania tymczasowego aresztowania, które niejednokrotnie ma miejsce w sytuacji, gdy nie da się określić dokładnie terminu, w jakim sprawca może stanąć przed sądem.

Szybkości postępowania służyć będą, jak już zaznaczono, również uproszczenia w zakresie postępowania przygotowawczego. Zgodnie z projektowanym art. 517b § 3 k.p.k., można bowiem zaniechać dochodzenia albo przeprowadzić je w niezbędnym zakresie. Nie jest wówczas wymagane sporządzenie postanowienia o wszczęciu dochodzenia, przedstawieniu zarzutów oraz o zamknięciu dochodzenia.

Istotą postępowania przygotowawczego staje się więc ustalenie, czy został popełniony występki o charakterze chuligańskim i utrwalenie dowodów w sposób, umożliwiający przeprowadzenie ich przed sądem. Wynika to wprost z brzmienia projektowanego art. 517b § 5 k.p.k. określającego wymogi, jakie powinien spełniać wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym, zastępujący akt oskarżenia.

Wniosek sporządzany będzie na piśmie przez funkcjonariusza Policji lub innego uprawnionego organu i przedstawiany prokuratorowi. Jeżeli prokurator uzna, że brak podstaw do rozpoznania sprawy w postępowaniu przyspieszonym – podejmie decyzję co do dalszego biegu sprawy. Jeżeli natomiast prokurator zatwierdzi wniosek (także po jego, ewentualnej, modyfikacji) - skieruje go do sądu.

Kolejne uregulowanie zakłada, że prezes sądu doręcza odpis wniosku oskarżonemu i jego obrońcy, oznaczając czas na przygotowanie się do obrony (projektowany art. 517b § 6 k.p.k.), przy czym do odpisu wniosku dla oskarżonego dołącza się na piśmie pouczenie o jego uprawnieniach, obowiązkach i wynikających stąd konsekwencjach, wskazanych w art. 6, 72 § 1, 74, 75, 138, 139, 175 - k.p.k. Przedstawiona regulacja zapewni oskarżonemu realizację prawa do obrony poprzez składanie własnych wniosków lub ustanowienie obrońcy z wyboru. Warunki przygotowania się do obrony oraz kontaktu oskarżonego z obrońcą pod nieobecność innych osób zapewnia prezes właściwego sądu, a obowiązek taki wynika wprost z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy i możliwości jego wyboru w postępowaniu przyspieszonym.

Z drugiej strony, nie ograniczając prawa wynikającego z art. 6 k.p.k., projektowana zmiana pozwala zapobiec bezpodstawnym próbom przedłużania postępowania, poprzez nieuzasadnione stanem sprawy nadużywanie prawa do przygotowania się do rozprawy. Pamiętać też należy, że w każdej sytuacji, gdy obrońca przed sądem podniesie argument błędnie oznaczonego przez prezesa czasu na przygotowanie obrony, a sąd w realiach sprawy uzna argument ten za słuszny, może zarządzić przerwę na czas do 7 dni, umożliwiając stronom podjęcie niezbędnych czynności.

Zgodnie bowiem z projektowanym art. 517i § 1 k.p.k. oskarżony w toku postępowania sądowego w tym postępowaniu będzie musiał mieć obrońcę, którego udział w rozprawie i posiedzeniach będzie, w sprawach o przestępstwa, jak się zakłada, obowiązkowy. Udział obrońcy (radcy prawnego) w sprawach o wykroczenia, rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym pozostawia się na dotychczasowych zasadach.

Jeżeli oskarżony, w sprawie o przestępstwo nie będzie miał obrońcy z wyboru – prezes sądu wyznaczy mu obrońcę z urzędu. Także w sytuacji, gdy oskarżony korzystał z pomocy obrońcy z

wyboru i on lub jego obrońca wypowiedział stosunek obrończy, prezes sądu wyznaczy niezwłocznie obrońcę z urzędu, o ile nie został już ustanowiony obrońca z wyboru.

W konsekwencji takiego uregulowania, projektowany art. 517j k.p.k. zwiiera delegację dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia w sprawie zapewnienia oskarżonemu korzystania z pomocy obrońcy i możliwości jego wyboru w postępowaniu przyspieszonym, które uregułuje kwestię ustalania przy sądach rejonowych adwokatów, obowiązanych do pełnienia dyżurów oraz ich formę. Zapewni też współdziałanie prezesów właściwych sądów okręgowych z okręgowymi radami adwokackimi przy określaniu liczby adwokatów, niezbędnych dla zapewnienia oskarżonemu możliwości wyboru obrońcy w postępowaniu przyspieszonym we właściwym sądzie.

Zaznaczyć też trzeba, że zarówno udział prokuratora jak i obrońcy w postępowaniu sądowym toczącym się na podstawie przepisów o postępowaniu przyspieszonym w sprawie o przestępstwo jest obligatoryjny, co służy zachowaniu pełnych gwarancji prawno – procesowych uczestników postępowania.

Normę o charakterze gwarancyjnym zawiera też projektowany art. 517b § 8 k.p.k. stanowiąc, że zatrzymanego należy natychmiast zwolnić, gdy ustanie przyczyna zatrzymania, a także jeżeli w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania prokurator nie przekaże go do dyspozycji sądu wraz z wnioskiem o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym.

Sąd obowiązany będzie przystąpić do rozpoznania sprawy niezwłocznie i w zależności od jej stanu (przerwy w rozprawie, wydania wyroku) podjąć decyzję w kwestii zastosowania środka zapobiegawczego. Termin, w jakim sąd obowiązany będzie to uczynić wynosi 24 godziny od momentu otrzymania wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Jeżeli bowiem przed upływem tego terminu oskarżonemu nie zostanie doręczony odpis postanowienia o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, należy go zwolnić (§ 10).

Odpowiednie warunki techniczne, lokalowe i organizacyjne, umożliwiające sprawną, ujętą a w ramach dyżurów, pracę jednostek organizacyjnych sądów rejonowych i korelację ich działań z funkcjonowaniem jednostek organizacyjnych Prokuratury oraz dyżurami adwokatów, zapewnią prezesi sądów okręgowych i rejonowych.

Sprawność tego postępowania zapewniają też przepisy dotyczące czynności sądu i uczestników postępowania.

Sąd przystąpi bowiem niezwłocznie do rozpoznania sprawy, nie stosując przepisów art. 335, 339 § 1 i § 3 – 5 oraz art. 353 – k.p.k. Jednocześnie istnieje możliwość korzystania w postępowaniu przyspieszonym z takich instytucji postępowania zwyczajnego, jak ograniczenie postępowania dowodowego (art. 388 k.p.k.) lub wnioski o skazanie bez przeprowadzenia postępowania dowodowego (art. 387 § 1 k.p.k.), uzależnionych jednak od stanowiska oskarżonego.

Zakłada się, że wezwania dla świadków, biegłych, tłumaczy i specjalistów będą doręczane za pośrednictwem Policji lub innego uprawnionego organu podmiotu zajmującego się doręczaniem korespondencji albo przez pracownika sądu (projektowany art. 517b § 12 k.p.k.), co zapobiegnie problemom związanym z właściwym doręczaniem tym osobom wezwań przez pocztę, a tym samym – zminimalizuje potrzebę przerwania rozprawy wyłącznie z tego powodu.

Zasadą będzie, że w razie konieczności przeprowadzenia czynności, jakie nie doszły do skutku na pierwszym terminie rozprawy, zostanie ona przerwana na czas nie przekraczający 7 dni, co w każdym wypadku wymagać będzie rozstrzygnięcia w kwestii zastosowania środka zapobiegawczego (projektowany art. 517c § 1 k.p.k.). Przepis ten oznacza, że sąd będzie obowiązany rozważyć potrzebę zastosowania środka zapobiegawczego i dać wyraz swym rozważaniom w odpowiednim orzeczeniu.

Gdy natomiast po rozpoczęciu przewodu sądowego okaże się, że sprawa nie podlega rozpoznaniu w postępowaniu przyspieszonym, zgodnie z projektowanym art. 517c § 3 k.p.k. sąd rozpoznają ją w dalszym ciągu w tym samym składzie w trybie uproszczonym, chyba, że stosowanie tego

trybu na podstawie przepisów szczególnych będzie wyłączone. Rozwiązanie to, podobne do rozwiązania przyjętego na gruncie postępowania uproszczonego, jest jednym ze sposobów osiągnięcia sprawnego postępowania i zapobieżenia ewentualnemu stosowaniu środka zapobiegawczego, gdyby koniecznym było prowadzenie rozprawy od początku w innym trybie.

Proponuje się przyjęcie rozwiązania, że stosowanie w postępowaniu przyspieszonym tymczasowego aresztowania może nastąpić, niezależnie od wystąpienia przesłanek wskazanych w art. 258 § 1 k.p.k., wyłącznie w sprawach o występki o charakterze chuligańskim. Takie sytuacje zostały jednak enumeratywnie wskazane w projektowanej ustawie, a mają one miejsce: w razie zarządzenia przerwy w rozprawie oraz po wydaniu przez sąd pierwszej instancji wyroku, skazującego na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. W obu tych przypadkach nie stosuje się art. 259 § 3 k.p.k., co oznacza, że tymczasowe aresztowanie w postępowaniu przyspieszonym będzie mogło być stosowane wobec sprawcy występków chuligańskich, choćby był on zagrożony karą pozbawienia wolności nie przekraczającą roku (projektowany art. 517e k.p.k.).

W projekcie wprowadzono wyraźnie ograniczenia, gdy chodzi o możliwość orzekania kary bezwzględnej pozbawienia wolności w postępowaniu przyspieszonym. Jeżeli bowiem na podstawie okoliczności ujawnionych na rozprawie sąd będzie przewidywał możliwość wymierzenia tej kary w rozmiarze powyżej 2 lat, wówczas rozstrzygnie w kwestii środka zapobiegawczego i prześle sprawę prokuratorowi, zawiadamiając o tym pokrzywdzonego. W tych zatem sytuacjach, gdy realnie będzie wymierzenie sprawcy kary pozbawienia wolności powyżej dwóch lat, wymagane będzie postępowanie przygotowawcze, prowadzone na podstawie przepisów ogólnych, dotyczących dochodzenia lub śledztwa (projektowany art. 517d § 1 k.p.k.).

W postępowaniu przyspieszonym wyłączono też stosowanie art. 98 § 2 i art. 411 § 1 – k.p.k., co oznacza, że nie dopuszcza się odroczenia na czas do siedmiu dni ogłoszenia uzasadnienia postanowienia lub odroczenia wydania wyroku (projektowany art. 517f k.p.k.).

Skróceniu uległy również terminy do złożenia wniosku o sporządzenie na piśmie uzasadnienia wyroku i jego doręczenie oraz do wniesienia apelacji. Projektowany przepis art. 517g k.p.k. przewiduje, że wniosek może zostać złożony w terminie 3 dni od daty ogłoszenia wyroku, przy czym może być on również zgłoszony ustnie do protokołu, natomiast apelację wnosi się w terminie 7 dni od daty otrzymania odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem.

Projektowany przepis art. 517h k.p.k. nakłada na sąd pierwszej instancji obowiązek sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku w terminie 3 dni od daty złożenia wniosku, po czym niezwłocznego przekazania akt sądowi bez przeprowadzania czynności, o jakich mowa w art. 448 k.p.k. Zawiadomienie o przyjęciu apelacji, a w przypadkach wniesienia jej przez obrońcę i prokuratora – także jej odpis, będzie doręczany jedynie oskarżonemu pozbawionemu wolności. Obowiązek taki spoczywałby na sądzie odwoławczym i realizowany byłby wraz z doręczeniem oskarżonemu zawiadomienia o terminie rozprawy apelacyjnej.

Założeniem projektowanej ustawy jest też skrócenie postępowania międzyinstancyjnego, z jednoczesnym zagwarantowaniem osobom pozbawionym wolności prawa do zapoznania się z wniesionymi przez inne podmioty środkami odwoławczymi. W pozostałych wypadkach wszyscy uczestnicy postępowania będą mieli dostęp do akt sprawy, w tym zwłaszcza po otrzymaniu zawiadomienia o terminie rozprawy apelacyjnej.

Celowi temu służyć też będzie powinność rozpoznania sprawy przez sąd odwoławczy w terminie miesiąc od daty otrzymania akt wraz z apelacją.

Stosowanie przepisów o postępowaniu przyspieszonym jest, na podstawie art. 646 k.p.k., wyłączone w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych (art. 2 pkt 2 ustawy).

Skutkiem zmian w treści art. 49a k.k., polegających na wskazaniu dodatkowo, iż nawiązki na rzecz wymienionych w nim podmiotów mogą być też orzekane na podstawie art. 57a § 2 k.k., stała się zmiana § 2 art. 196a Kodeksu karnego wykonawczego. Sprowadza się ona do poszerzenia za-

kresu podmiotów zobowiązanych do sporządzania i przekazywania Ministrowi Sprawiedliwości rocznych sprawozdań dotyczących wykorzystania otrzymanych, w wykonaniu orzeczonych nawiązek i świadczeń pieniężnych, środków finansowych, także o podmioty, na których rzecz orzeczono nawiązki na podstawie art. 57 a § 2 k.k (art. 3 projektowanej ustawy).

Podobny jak omawiane zmiany w Kodeksie postępowania karnego jest kształt projektowanych zmian Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Ich założeniem jest objęcie postępowaniem przyspieszonym spraw, w których sprawca wykroczenia został ujęty na gorącym uczynku lub bezpośrednio potem i doprowadzony do sądu przez policję lub inny uprawniony organ w ciągu 48 godzin od chwili ujęcia. Taki zakres stosowania przepisów o postępowaniu przyspieszonym przewiduje projektowany art. 90 § 1 k.p.s.w., zawierając jednocześnie w § 2 dodatkową klauzulę, pozwalającą na prowadzenie postępowania przyspieszonego w tych przypadkach, które zostały uregulowane wprost w ustawie (art. 4 pkt 1 i 2 ustawy). Jednocześnie zachowano odmienności postępowania przyspieszonego w sprawach o wykroczenia. Dotyczy to chociażby udziału obrońcy (radcy prawnego) w tym postępowaniu, który, w odróżnieniu od postępowania przyspieszonego w sprawach o przestępstwa, nie jest udziałem obowiązkowym. O zachowaniu dotychczasowego modelu postępowania przyspieszonego w sprawach o wykroczenia decydujące znaczenie miała waga wykroczeń, nieporównywalnie mniejsza od wagi występów, jak również dotychczasowa praktyka.

Projektowana ustawa, w art. 5 § 1 nakłada na prezesów sądów okręgowych i rejonowych oraz prokuratorów okręgowych i rejonowych obowiązek zapewnienia należytego funkcjonowania podległych im jednostek, związanego z rozpoznawaniem spraw w postępowaniu przyspieszonym. Przepis § 2 zawiera delegację ustawową dla Ministra Sprawiedliwości do wydania rozporządzenia w sprawie organizacji całodobowych dyżurów w sądach rejonowych, które będzie precyzowało obowiązki adresatów, wymienionych w § 1, określając sposób sprawowania dyżurów w tych sądach, zapewniając zwłaszcza realizację uprawnień procesowych uczestnikom postępowania, równomierne obciążenie sędziów danego sądu udziałem w pełnieniu tych dyżurów oraz obecność prokuratora.

Ocena skutków regulacji i konsultacje społeczne.

Wejście w życie projektowanej ustawy przyczyni się do przyspieszenia postępowania karnego w kategorii przestępstw, w odczuciu społecznym, najbardziej dokuczliwych, w których, jednocześnie, od początku nie ma wątpliwości co do osoby sprawcy. Skróceniu ulegnie zatem reakcja państwa na tego rodzaju przestępstwo.

Projektowana ustawa nie spowoduje natomiast skutków na rynku pracy, w sferze konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej gospodarki oraz pozostanie bez wpływu na sytuację i rozwój regionalny.

Projektowana ustawa wywoła skutki finansowe dla budżetu państwa spowodowane obligatoryjnym udziałem w postępowaniu przyspieszonym obrońcy z urzędu. Jakkolwiek skutków tych w chwili obecnej nie można precyzyjnie oszacować, nie jest bowiem znana liczba spraw prowadzonych w postępowaniu przyspieszonym, a także tych spraw, w których sprawcy nie będą korzystać z pomocy ustanowionego przez siebie obrońcy, to jednak wstępnie można założyć, że wydatki na wynagrodzenia adwokatów za pomoc prawną świadczoną z urzędu wzrosną o około 2 000 000 zł w skali kraju. Zatem w celu realizacji zadań, określonych w projekcie ustawy i projektach wydanych na jej podstawie aktów wykonawczych, w budżecie państwa na 2007r. w części „*Sądy powszechne*” należy zabezpieczyć środki w powyższej kwocie.

Zakładając natomiast, że przedmiotowy projekt ustawy wraz z rozporządzeniami wykonawczymi wejdzie w życie z dniem 1 czerwca 2006r. lub 1 października 2006r., skutki finansowe dla budżetu w części 15 „*Sądy powszechne*” wyniosą – odpowiednio – 1 000 000 zł lub 500 000 zł.

Natomiast w przypadku wejścia w życie proponowanych zmian legislacyjnych przed dniem 1 stycznia 2007r., środki na sfinansowanie zadań wynikających z tych zmian, zostaną zabezpieczone w budżecie państwa na 2006r. w części 15 *Sądy powszechne*”.

Projektowana ustawa nie pociągnie za sobą dodatkowych wydatków, spowodowanych pełnieniem dyżurów przez adwokatów.

Wejście w życie projektowanej ustawy nie wywoła skutków finansowych, związanych z pełnieniem dyżurów przez sędziów i prokuratorów, gdyż zapisy w ustawach korporacyjnych obu zawodów określają, że czas pracy sędziego i prokuratora normowany jest zakresem jego zadań. Dodatkowo wskazać należy, że wzmocnienie kadrowe referendarzy i asystentów sędziów, powinno zapobiec nadmiernemu wzrostowi ich obciążenia dodatkowymi obowiązkami służbowymi.

Projekt ustawy jest konsultowany z Sądem Najwyższym, Krajową Radą Sądownictwa, Naczelną Radą Adwokacką i Krajową Radą Radców Prawnych.

Termin wejścia w życie projektowanej ustawy określono na 3 miesiące od dnia ogłoszenia, przyjmując, że jest to wystarczający czas na wypracowanie aktów wykonawczych, o których mowa w art. 6 § 2 ustawy oraz w projektowanym art. 517j k.p.k.

Projekt
z dnia 21 grudnia 2005 r.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości

z dnia

w sprawie organizacji dyżurów w sądach w postępowaniu przyspieszonym

Na podstawie art. 5 § 2 ustawy z dnia..... o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr ..., poz. ...) zarządza się, co następuje:

§ 1. 1. W celu zapewnienia niezwłocznego rozpoznania w postępowaniu przyspieszonym spraw o przestępstwa i wykroczenia, wprowadza się w sądach rejonowych dyżury.

2. Prezesi sądów okręgowych i rejonowych zapewnią niezbędne warunki techniczne, organizacyjne i lokalowe do pełnienia dyżurów całodobowych w siedzibach sądów.

3. Dyżury, o których mowa ust. 1, pełnione są:

- a)** całodobowo - w sądach o obsadzie powyżej 50 sędziów,
- b)** 16 godzin na dobę - w sądach o obsadzie od 30 do 50 sędziów,
- c)** w godzinach urzędowania sądu - w pozostałych sądach.

§ 2. 1. Dyżury, o których mowa w § 1, pełnią także prokuratorzy.

2. Prokuratorzy rejonowi zapewnią niezbędne warunki techniczne i organizacyjne do udziału prokuratora w dyżurze.

§ 3. 1. Podczas dyżurów sędziowie, pracownicy sądu i prokuratorzy przebywają w siedzibie właściwego sądu rejonowego.

2. W sądach określonych w § 1 ust. 3 lit. a i b prezes sądu okręgowego, na wniosek prezesa sądu rejonowego uzasadniony wielkością wpływu spraw rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym, może zarządzić pełnienie dyżuru poza siedzibą sądu.

3. W sądach określonych w § 1 ust. 3 lit. c prezes sądu rejonowego może zarządzić pełnienie dyżuru poza siedzibą sądu, jeżeli uzasadnia to wielkość wpływu spraw rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym.

4. W wypadkach, o których mowa w ust. 2 i 3, prezes sądu rejonowego określa warunki pełnienia dyżuru.

§ 4. 1. Określając warunki pełnienia dyżuru poza siedzibą sądu, prezes sądu rejonowego ustala w szczególności miejsce pełnienia dyżuru i sposób bezpośredniego kontaktowania się w tym czasie z sędziami i pracownikiem sądu, biorąc pod uwagę możliwość niezwłocznego podjęcia przez nich wykonania zadań służbowych podczas dyżuru.

2. Informację o warunkach pełnienia dyżuru prezes sądu rejonowego przekazuje właściwemu prokuratorowi rejonowemu, który ustala z nim sposób bezpośredniego kontaktowania się w tym czasie prokuratora z sądem, biorąc pod uwagę możliwość niezwłocznego podjęcia przez sąd i prokuratora wykonania zadań służbowych.

§ 5. 1. Prezes sądu rejonowego ustala harmonogram dyżurów, o których mowa w § 1, wyznaczając do ich pełnienia sędziów i pracowników sądu; harmonogram przekazuje się niezwłocznie właściwemu prokuratorowi rejonowemu.

2. Przy ustalaniu harmonogramu, o którym mowa w ust. 1, należy zapewnić równomierne obciążenie sędziów danego sądu udziałem w pełnieniu dyżurów.

§ 6. Prokurator rejonowy ustala harmonogram dyżurów, o których mowa w § 1, wyznaczając do ich pełnienia prokuratorów; harmonogram przekazuje się niezwłocznie prezesowi właściwego sądu rejonowego.

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem.....

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Uzasadnienie

Potrzeba umocnienia poczucia bezpieczeństwa obywateli i przekonania o sprawnie działających organach ścigania oraz wymiaru sprawiedliwości, jaka legła u podstaw wprowadzenia do Kodeksu postępowania karnego nowego rozdziału, określającego postępowanie przyspieszone, wymagała także odpowiednich regulacji w zakresie funkcjonowania sądów i prokuratur.

W projektowanym rozporządzeniu wprowadza się w sądach dyżury, których czas zależy jest od obsady sądu, a co za tym idzie - wielkości spodziewanego wpływu spraw, rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym. Regułą jest, iż dyżury te są 24 - godzinne w największych sądach (o obsadzie powyżej 50 sędziów). W mniejszych ośrodkach są pełnione przez 16 godzin (tam, gdzie obsada sądu wynosi od 30 do 50 sędziów) oraz w godzinach urzędowania - w pozostałych sądach.

W rozporządzeniu nakłada się na prezesów sądów okręgowych i rejonowych obowiązek zapewnienia warunków technicznych, organizacyjnych i lokalowych do pełnienia dyżurów. Podobnie, prokuratorzy rejonowi zobowiązani będą do zapewnienia warunków technicznych i organizacyjnych udziału prokuratora w dyżurze sądu.

Podczas dyżurów sędziowie, pracownicy sądu i prokuratorzy przebywają w siedzibie właściwego sądu, co pozwoli na niezwłoczne przystąpienie do rozpoznawania sprawy w postępowaniu przyspieszonym. Od tej zasady przewiduje się wyjątki uzasadnione wielkością wpływu spraw rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym.

W sądach o obsadzie 30 sędziów i liczniejszej prezes sądu okręgowego, na wniosek prezesa sądu rejonowego uzasadniony wielkością wpływu spraw rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym, może zarządzić pełnienie dyżuru poza siedzibą sądu. Natomiast w pozostałych sądach pełnienie dyżuru poza siedzibą sądu może zarządzić prezes sądu rejonowego, ale także wówczas, jeżeli jest to uzasadnione wielkością wpływu spraw rozpoznawanych w postępowaniu przyspieszonym. Z kolei warunki pełnienia dyżuru w każdym przypadku określa prezes właściwego sądu rejonowego, wskazując wówczas miejsce pełnienia dyżuru i sposób bezpośredniego kontaktu z sędzią i pracownikami sekretariatu. Informacje te prezes przesyła właściwemu prokuratorowi rejonowemu, ustalając z nim sposób bezpośredniego kontaktu prokuratora dyżurnego z sądem. Wprowadzenie tych regulacji ma zapewnić możliwość niezwłocznego podjęcia przez sędziego i prokuratora wykonania zadań służbowych.

W rozporządzeniu przewiduje się, że dyżurami związanymi z rozpoznawaniem spraw w postępowaniu przyspieszonym obciążeni będą równomiernie sędziowie danego sądu, co zapewnić ma harmonogram dyżurów, który ustalany jest przez prezesa sądu. Prezes sądu, wyznaczając do pełnienia dyżuru sędziów i pracowników sekretariatu, informacje te przekazuje właściwemu prokuratorowi rejonowemu.

Harmonogram dyżurów ustala także prokurator rejonowy i przekazuje go prezesowi właściwego sądu rejonowego.

Omawiane rozwiązania zapewnią prawidłowe pełnienie dyżurów w sądach i udziału w nich prokuratorów.

Projektowane rozporządzenie nie spowoduje dodatkowych wydatków finansowych, bowiem dyżury sędziów i prokuratorów są formą wykonywania przez nich obowiązków służbowych. Jak natomiast wynika z odpowiednich regulacji zawodowych, czas pracy sędziego i prokuratora normowany jest zakresem jego obowiązków.

Projekt

z dnia 21 grudnia 2005 r.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości

z dnia

w sprawie zapewnienia oskarżonemu możliwości korzystania z pomocy obrońcy i jego wyboru w postępowaniu przyspieszonym

Na podstawie art. 517j ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.⁶⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Przy sądach rejonowych wprowadza się dyżury adwokatów w celu zapewnienia oskarżonym możliwości korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przyspieszonym, zgodnie z przepisami postępowania karnego.

§ 2. 1. Adwokaci pełnią dyżury w czasie dyżuru właściwego sądu rejonowego, w siedzibie tego sądu.

2. W wypadkach, w których prezes właściwego sądu zarządzi pełnienie dyżuru sądu poza jego siedzibą, dyżury adwokatów mogą być pełnione w innym miejscu; miejsce to ustala prezes sądu rejonowego w porozumieniu z okręgową radą adwokacką.

3. Liczbę adwokatów pełniących dyżur ustala prezes właściwego sądu okręgowego po zasięgnięciu opinii okręgowej rady adwokackiej. Liczba adwokatów pełniących dyżury powinna uwzględniać czas trwania dyżuru w danym sądzie rejonowym i zapewnić oskarżonemu możliwość wyboru obrońcy.

§ 3. Okręgowa rada adwokacka wyznacza imiennie adwokatów do pełnienia dyżurów; listę wyznaczonych adwokatów rada ta podaje do wiadomości prezesowi sądu rejonowego oraz prezesowi sądu okręgowego.

§ 4. 1. Organ doprowadzający udziela oskarżonemu informacji o możliwości korzystania z pomocy obrońcy wybranego spośród adwokatów pełniących dyżur albo spośród innych adwokatów, a także o tym, że jeżeli nie powoła obrońcy z wyboru, zostanie mu wyznaczony obrońca z urzędu.

2. Notatkę o udzieleniu informacji, o której mowa w ust. 1, oraz oświadczenie oskarżonego w przedmiocie powołania obrońcy dołącza się do wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym.

§ 5. Prezes sądu rejonowego zapewnia obrońcy warunki do przygotowania się do obrony, w szczególności warunki kontaktu z oskarżonym pod nieobecność innych osób.

§ 6. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Uzasadnienie

Wprowadzenie do Kodeksu postępowania karnego nowego rozdziału, określającego postępowanie przyspieszone, w którym udział obrońcy jest obowiązkowy, powodowało konieczność za-

⁶⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U.: z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 240, poz. 2641 oraz z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363 i Nr 169, poz. 1416.

pewnienia oskarżonemu, w drodze odpowiedniej regulacji prawnej, możliwości korzystania z pomocy obrońcy i jego wyboru.

W projektowanym rozporządzeniu wprowadza się w siedzibach sądów rejonowych dyżury adwokatów, które mają być pełnione w czasie, w jakim będzie trwać dyżur właściwego sądu rejonowego.

Liczba adwokatów pełniących dyżur jest ustalana, po zasięgnięciu opinii okręgowej rady adwokackiej, przez właściwego prezesa sądu okręgowego, który uwzględniając czas pełnienia dyżurów w poszczególnych sądach rejonowych, zapewnia w ten sposób oskarżonemu możliwość wyboru obrońcy. Imiennie adwokatów do pełnienia dyżuru wyznacza okręgowa rada adwokacka, a listę wyznaczonych adwokatów przekazuje prezesowi sądu okręgowego i prezesowi sądu rejonowego.

Miejscem pełnienia dyżuru, co do zasady, jest siedziba sądu. Jeżeli natomiast prezes właściwego sądu zarządzi pełnienie dyżuru sądu poza jego siedzibą, również dyżury adwokatów mogą być pełnione poza tą siedzibą. Miejsce pełnienia dyżurów ustala wówczas prezes sądu rejonowego w porozumieniu z okręgową radą adwokacką.

Prezes sądu rejonowego zobowiązany jest nadto do zapewnienia obrońcy warunków do przygotowania się do obrony, w tym zwłaszcza kontaktu z oskarżonym pod nieobecność innych osób.

Organ doprowadzający oskarżonego do sądu ma obowiązek poinformować go o możliwości wyboru obrońcy spośród adwokatów pełniących dyżur albo spośród innych adwokatów oraz o prawie do wyznaczenia mu obrońcy z urzędu, o ile nie powoła on obrońcy z wyboru. Z czynności tej sporządza się notatkę, którą dołącza się do wniosku o rozpoznanie sprawy w postępowaniu przyspieszonym wraz z oświadczeniem oskarżonego w przedmiocie powołania obrońcy.

Omawiane regulacje zapewnią udział obrońcy w postępowaniu przyspieszonym i zapobiegą nieuzasadnionemu przedłużaniu tego postępowania wyłącznie z powodu nieobecności obrońcy lub niemożności jego wyznaczenia.